



Załącznik nr 1 – zasady projektowania uniwersalnego

Projektowanie uniwersalne opiera się na 8 zasadach. Pierwszych siedem zaproponował Ronald Mace – amerykański architekt poruszający się na wózku w wyniku postępującego polio. Ósmą zasadę dodano później i odnosi się ona do percepcji równości.

Zasady projektowania uniwersalnego nie są zhierarchizowane i przenikają się wzajemnie. Każda jest tak samo ważna i należy o nich myśleć całościowo. Samo pojęcie projektowania uniwersalnego nie jest zbiorem warunków technicznych (wymiarów i norm) a raczej filozofią myślenia o projektowaniu. Nie ma i nigdy nie będzie szczegółowego katalogu wymiarów i wymagań, które trzeba wdrożyć. Projektowanie uniwersalne opiera się na analizie każdego projektu (nie tylko architektonicznego) poprzez pryzmat poniższych zasad:

Pierwszą zasadą jest **identyczność użycia**. Czyli takie projektowanie, żeby każdy mógł korzystać z przestrzeni, budynku, usługi na takich samych warunkach. Przykładem stosowania tej zasady w praktyce jest wejście do budynku, które znajduje się na poziomie dojścia i wyposażone jest w drzwi automatyczne. Z takiego wejścia skorzysta każdy człowiek w ten sam sposób. Przykładem odwrotnym będzie takie zaprojektowanie wejścia do nowego budynku, że będą prowadziły do niego schody a dla osób na wózkach jest rampa. Mamy więc sytuację, w której różne grupy osób wchodzi do budynku inaczej. I tak dobrze, jeśli ta rampa znajduje się obok głównego wejścia. Najgorzej jest w sytuacji, gdy wejście dla osób na wózkach jest gdzieś z tyłu budynku, ledwo oznaczone i żeby się do niego dostać trzeba nadłożyć drogi i wiedzieć jak iść.

Druga zasada to **elastyczność użycia**. Nożyczki to przykład takiego przedmiotu, którego dotychczas nie udało się zaprojektować uniwersalnie. Te dla praworęcznych są niewygodne dla leworęcznych. Ale jest wiele przedmiotów, które mogą mieć różne cechy i te różne cechy będą wykorzystywane przez różne osoby tak, aby możliwe było korzystanie z danego przedmiotu na równych zasadach. Na przykład biletomat.

W niektórych biletomatach znajduje się wejście słuchawkowe. Po co? Przecież nie po to, żeby słuchać muzyki. Jest tam po to, żeby osoba niewidoma mogła



Samorząd bez barier - poradnik dostępności dla jednostek samorządu terytorialnego

skorzystać z biletomatu samodzielnie. Podobnie jak klawiatura oznaczona wypukle lub w brajlu. Osoby widzące albo głuche nie wykorzystają tych wypukłości, ale one tam są. Gdy spojrzy się na dowolną klawiaturę komputera, to w łaćńskiej wersji ma ona wypustki na klawiszach F i J. Służą one do orientowania się osobom niewidomym w układzie wszystkich klawiszy. Podobnie na klawiaturze numerycznej klawisz odpowiadający cyfrze pięć jest oznaczona wypukłością, po to, żeby bez patrzenia na nią zorientować się w układzie całości. Kolejna cecha biletomatu, która przyczynia się do elastyczności użycia to przestrzeń na nogi. Jeśli jeździmy wózkiem to ważne żebyśmy mogli podjechać pod biletomat. Przestrzeń ta nie jest wykorzystana przez osoby chodzące, ale dla osób korzystających z wózka ma kluczowe znaczenie. Następną sprawą to ruchoma klawiatura i możliwość patrzenia na ekran pod różnymi kątami. Osoba niska też powinna mieć możliwość spojrzenia na ekran oraz przesunięcia i skorzystania z klawiatury. To samo rozwiązanie stosuje się na przykład w części kserokopiarek. Panel sterowania można ustawić w różnych pozycjach.

Trzecia zasada projektowania uniwersalnego to **prosta i intuicyjna obsługa**. Nie wymagająca długiej koncentracji i szczególnych umiejętności. Tu najlepszym przykładem jest AED, czyli automatyczny defibrylator, który umożliwia przywrócenie funkcji życiowych. Trudno o bardziej stresującą sytuację niż taka, w której ktoś w naszej obecności umiera. A więc AED musi być tak skonstruowane, żeby w chwili najwyższego wzburzenia móc sobie poradzić z jego podłączeniem oraz nikomu bardziej nie zaszkodzić.

Ta zasada łączy się z czwartą, czyli **zauważalną informacją**. System nawigacji dla niewidomych złożony jest z płytek kierunkowych (to płytki, które mają rowki) i płytek uwagi (to te z kropkami), które pozwalają osobom niewidomym i słabowidzącym poruszać się samodzielnie w przestrzeni publicznej. Innym przykładem będą przyciski w windzie, które są wypukłe lub w brajlu. Umożliwi to samodzielne korzystanie z windy każdej niewidomej osobie. Jeszcze inny przykład to wymagana przez ustawę o zapewnianiu dostępności informacja o działalności podmiotu publicznego zamieszczona na stronie internetowej w formie odczytywalnej maszynowo, w polskim języku migowym oraz w tekście łatwym do czytania i rozumienia. W Polsce głusi słabo znają język pisany, a więc w celu zapewnienia dostępności dla tej grupy należy umieszczać tłumaczenia tekstów w postaci nagrań w języku migowym. Ma to dodatkowo walor edukacyjny, gdyż zwraca uwagę słyszącej części społeczeństwa na fakt



Samorząd bez barier - poradnik dostępności dla jednostek samorządu terytorialnego

istnienia osób głuchych. W przypadku projektów ponadnarodowych, a więc takich, gdzie występujący użytkownicy porozumiewający się różnymi językami ważne jest, żeby informacje były we wszystkich językach, albo żeby wspierane były na przykład kolorami czy symbolami (tak jak robi się to na przykład na lotniskach).

Piąta zasada to tolerancja dla błędów. Należy tak projektować przestrzeń, budynki i usługi, żeby były odporne na błędy użytkowników. Np. system zamykania drzwi musi być wyposażony w funkcję blokującą mechanizm zamykania, jeśli przycina czyjąś rękę. Inny przykład to przycisk „Cofnij” w programach graficznych czy edytorach tekstu. Albo „auto zapisywanie” gdy korzystamy z formularza Google lub przycisk „zatrzymaj wysyłanie” w programie pocztowym.

Szоста zasada odnosi się przede wszystkim do przedmiotów. **Niski poziom wysiłku fizycznego**, czyli łatwość obsługi urządzenia albo przedmiotu. Na przykład armatura, która jest wyposażona w fotokomórkę, pozwalającą na obsługę kranu, nawet gdy ma się mało sprawne dłonie. Ale także gdy nasze ręce są bardzo brudne i nie chcemy pobrudzić wszystkiego dookoła. To właśnie przykład projektowania uniwersalnego. Innym może być wtyczka zaprojektowana z otworem w środku, tak żeby ją łatwiej wyjąć z kontaktu. Jeszcze innym są butelki dla rowerzystów. Mają one zamknięcie, które można otworzyć jedną ręką, ale można też zębami, jeśli obie ręce musimy trzymać na kierownicy.

Siódma zasada to **właściwe wymiary i przestrzeń dla podejścia i użycia**. A więc takie, które pozwalają poruszać się na przykład osobom o różnym wzroście albo na wózku. Przykładem może być lustro w łazience na całej wysokości ściany, w którym wygodnie przejrzą się wszyscy. Jeśli umieścimy je nad umywalką to osobie na wózku albo człowiekowi niskiego wzrostu będzie trudno z niego skorzystać.

Dodatkowa, ósma zasada projektowania uniwersalnego dotyczy **percepcji równości**. Chodzi o takie tworzenie przestrzeni, w której widoczna będzie różnorodność społeczeństwa. Istotna jest zintegrowanie osób ze szczególnymi potrzebami z tkanką codzienności. Jeśli będziemy stosować projektowanie uniwersalne to obecność osób z niepełnosprawnościami stanie się powszechna i nie będzie budziła zdziwienia, a osoby, które nie mają szczególnych potrzeb zyskają na wrażliwości i empatii, wyjściu poza swój uprzywilejowany punkt



Samorząd bez barier - poradnik dostępności dla jednostek samorządu terytorialnego

widzenia. Osoby ze szczególnymi potrzebami mają prawo do uczestniczenia w życiu społecznym i rolą państwa jest stworzenie im warunków do normalnej i godnej egzystencji na równi z wszystkimi innymi obywatelami.



Załącznik nr 2 - lista wymagań określonych w art. 6 ustawy

Minimalne wymagania określone w art. 6 ustawy służące zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami obejmują:

W zakresie dostępności architektonicznej

I.p.	Kryterium	Czy zapewniono dostępność? (TAK, NIE, NIE DOTYCZY)
1	a) zapewnienie wolnych od barier przestrzeni komunikacyjnych poziomych i pionowych budynków,	
2	b) instalację urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych,	
3	c) zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,	
4	d) zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego, o którym mowa w art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych	
5	e) zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób;	



W zakresie dostępności cyfrowej

I.p.	Kryterium	Czy zapewniono dostępność? (TAK, NIE, NIE DOTYCZY)
1	wymagania określone w ustawie z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych	

W zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej:

I.p.	Kryterium	Czy zapewniono dostępność? (TAK, NIE, NIE DOTYCZY)
	a) obsługę z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, o których mowa w art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się lub przez wykorzystanie zdalnego dostępu online do usługi tłumacza przez strony internetowe i aplikacje,	
9	b) instalację urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia,	
10	c) zapewnienie na stronie internetowej danego podmiotu informacji o zakresie jego działalności – w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, nagrania treści w polskim języku migowym oraz informacji w tekście łatwym do czytania,	



I.p.	Kryterium	Czy zapewniono dostępność? (TAK, NIE, NIE DOTYCZY)
11	d) zapewnienie, na wniosek osoby ze szczególnymi potrzebami, komunikacji z podmiotem publicznym w formie określonej w tym wniosku.	



Załącznik nr 3 - Wniosek o zapewnienie dostępności

Instrukcja wypełniania

Wypełnij ten wniosek, jeżeli potrzebujesz zapewnienia dostępności architektonicznej lub informacyjno-komunikacyjnej. Podmiot publiczny ustali Twoje prawo do żądania dostępności i je zrealizuje lub zapewni dostęp alternatywny.

1. Wypełnij WIELKIMI LITERAMI wyraźnym pismem.
2. Pola wyboru zaznacz znakiem X.
3. Wypełnij pola obowiązkowe zaznaczone *.
4. We wniosku podaj adres do korespondencji w tej sprawie.
5. Potrzebujesz wsparcia? Zadzwoń na infolinię: 22 581 84 10.

Podmiot objęty wnioskiem

Wpisz dane w polach poniżej.

Nazwa

Ulica, numer domu
i lokalu

Kod pocztowy

Miejscowość

Państwo

Dane wnioskodawcy

Wpisz dane w polach poniżej.

Imię*

Nazwisko*

Ulica, numer domu
i lokalu

Kod pocztowy

Miejscowość

Państwo

Numer telefonu

Adres e-mail

Zakres wniosku

1. Jako barierę w dostępności wskazuję:*

Napisz, dlaczego jest Ci trudno skorzystać z podmiotu publicznego. Możesz wskazać kilka barier. Jeżeli w polu jest zbyt mało miejsca, dodaj opis jako załącznik wniosku.

2. Potrzebuję zapewnienia dostępności, żeby:*

Napisz, dlaczego potrzebujesz zapewnienia przez podmiot publiczny dostępności architektonicznej lub informacyjno-komunikacyjnej.

3. Proszę o zapewnienie dostępności poprzez:

Wypełnij jeżeli chcesz, żeby podmiot publiczny zapewnił dostępność w określony sposób.

Oświadczenie

W polu wyboru obok Twojego statusu wstaw znak X.

Jeśli posiadasz, załącz do wniosku dokument potwierdzający Twój status.

Wybór	Mój status
<input type="checkbox"/>	Osoba ze szczególnymi potrzebami
<input type="checkbox"/>	Przedstawiciel ustawowy osoby ze szczególnymi potrzebami

Sposób kontaktu*

Wstaw znak X w polu wyboru, aby wskazać jak mamy się z Tobą kontaktować w sprawie wniosku.

Wybór	Sposób kontaktu
<input type="checkbox"/>	Listownie na adres wskazany we wniosku
<input type="checkbox"/>	Elektronicznie, poprzez konto ePUAP
<input type="checkbox"/>	Elektronicznie, na adres email
<input type="checkbox"/>	Inny, napisz jaki:

Załączniki

Napisz, ile dokumentów załączasz.

Liczba dokumentów:

Data i podpis

Data

Format dd-mm-rrrr

Podpis

Załącznik nr 4 - Skarga na brak dostępności

Instrukcja wypełniania

Podmiot publiczny nie zapewnił dostępności na Twój wniosek?

Wypełnij ten formularz, żeby złożyć skargę na brak dostępności architektonicznej lub informacyjno-komunikacyjnej podmiotu publicznego.

6. Wypełnij WIELKIMI LITERAMI wyraźnym pismem.
7. Pola wyboru zaznacz znakiem X.
8. Wypełnij pola obowiązkowe zaznaczone *.
9. Podaj adres do korespondencji w tej sprawie.
10. Potrzebujesz wsparcia?
Zadzwoń na infolinię PFRON: 22 581 84 10.

Dane osoby składającej skargę

Wpisz dane w polach poniżej.

Imię*

Nazwisko*

Ulica, numer domu i lokalu

Kod pocztowy

Miejscowość

Państwo

Numer telefonu

Adres email

Dane skarżonego podmiotu

Wpisz dane w polach poniżej.

Nazwa

Ulica, numer domu i lokalu

Kod pocztowy

Miejscowość

Państwo

Zakres skargi

Jeśli załączasz kopię wniosku o zapewnienie dostępności, nie musisz wypełniać punktów 1,2 i 3.

4. Jako barierę w dostępności wskazuję:*

Napisz, dlaczego jest Ci trudno skorzystać z podmiotu publicznego. Możesz wskazać kilka barier. Jeżeli w polu jest zbyt mało miejsca, dodaj opis jako załącznik skargi.

5. Potrzebuję zapewnienia dostępności, żeby:*

Napisz, dlaczego potrzebujesz zapewnienia przez podmiot publiczny dostępności architektonicznej lub informacyjno-komunikacyjnej.

6. Proszę o zapewnienie dostępności poprzez:

Wypełnij jeżeli chcesz, żeby podmiot publiczny zapewnił dostępność w określony sposób.

Sposób kontaktu*

Wstaw znak X w polu wyboru, aby wskazać jak mamy się z Tobą kontaktować w sprawie skargi. Jeśli załączasz kopię wniosku o zapewnienie dostępności, nie musisz wypełniać tego punktu.

Wybór

Sposób kontaktu

Listownie, na adres wskazany w skardze

Elektronicznie, poprzez skrzynkę ePUAP

Elektronicznie, na adres email

Inny, napisz jaki:

Załączniki

Napisz, ile dokumentów załączasz.

Liczba dokumentów:

Data i podpis

Data

Podpis*

Format dd-mm-rrrr

Informacja o przetwarzaniu danych osobowych

Administratorem Państwa danych osobowych jest Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z siedzibą w Warszawie, Al. Jana Pawła II 13, 03-828 Warszawa. Dane są przetwarzane w celu realizacji ustawowych zadań administratora. Szczegółowe informacje o przetwarzaniu danych osobowych, w tym o prawach przysługujących osobom fizycznym, dostępne są pod adresem: <https://www.pfron.org.pl/o-funduszu/rodo-w-funduszu/>

Załącznik nr 5 - wzór zarządzenia w sprawie powołania koordynatora i zespołu w gminie

Zarządzenie nr/.....

Wójta Gminy.....

z dnia

w sprawie wyznaczenia Koordynatora ds. dostępności oraz powołania Zespołu ds. dostępności w Gminie NAZWA

Na podstawie art. 31 i art. 33 ust 3 i 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami zarządzam, co następuje:

§ 1. Wyznaczam IMIĘ I NAZWISKO do pełnienia w Gminie NAZWA funkcji Koordynatora ds. dostępności, zwanego dalej „Koordynatorem”.

§ 2. 1. Powołuję Zespół ds. dostępności (zwany dalej „Zespołem”) w następującym składzie:

- 1) IMIĘ I NAZWISKO (np. osoba odpowiedzialna za promocję i informację)
- 2) IMIĘ I NAZWISKO (np. osoba odpowiedzialna za stronę internetową i BIP)
- 3) IMIĘ I NAZWISKO (np. osoba odpowiedzialna za procesy inwestycyjne)
- 4) IMIĘ I NAZWISKO (np. osoba odpowiedzialna za nabór pracowników)
- 5) IMIĘ I NAZWISKO (np. osoba odpowiedzialna za budynek urzędu)

§ 2. Zespół jest odpowiedzialny za podejmowane działania na rzecz poprawy dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami w obszarze informacyjno-komunikacyjnym, architektonicznym oraz dostępności cyfrowej.

§ 3. Do zadań Zespołu należy w szczególności:

- 1) wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami w dostępie do usług świadczonych przez Urząd Gminy NAZWA oraz gminne jednostki organizacyjne,

2) przygotowanie i koordynowanie wdrożenia planu działania na rzecz poprawy zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami przez Urząd Gminy NAZWA oraz gminne jednostki organizacyjne,

3) monitorowanie działalności Urzędu Gminy NAZWA oraz gminnych jednostek organizacyjnych w zakresie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

§ 4. Zespół spotykać się będzie w zależności od potrzeb, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał.

§ 5 1. Zobowiązuję kierowników komórek organizacyjnych Urzędu Gminy NAZWA i gminnych jednostek organizacyjnych do współpracy z Zespołem, polegającej w szczególności na: udziale w spotkaniach Zespołu, pracach przy opracowaniu i wdrażaniu planu działania, o którym mowa w § 3 pkt 2 oraz monitorowaniu działalności, o której mowa w § 3 pkt 3.

2. Przewodniczący Zespołu może zaprosić do współpracy, w zależności od zakresu merytorycznego sprawy, specjalistów z różnych dziedzin, istotnych dla rozpatrzenia sprawy.

§ 6. Wykonanie zarządzenia powierza się IMIĘ I NAZWISKO – Koordynatorowi ds. dostępności

§ 7. Nadzór nad realizacją Zarządzenia powierzam Sekretarzowi Gminy IMIĘ I NAZWISKO.

§ 8. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

.....

Wójt Gminy

Załącznik nr 6a - wzór uchwały w sprawie powołania koordynatora i zespołu w powiecie

Uchwała nr/.....

Zarządu Powiatu

z dnia

w sprawie powołania Koordynatora i Interdyscyplinarnego Zespołu do spraw dostępności w Starostwie Powiatowym w

Na podstawie art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym w związku z art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami uchwała się, co następuje:

§ 1. Powołuję IMIĘ I NAZWISKO na Koordynatora do spraw dostępności w Starostwie Powiatowym NAZWA.

§ 2. Do zadań koordynatora do spraw dostępności należy w szczególności:

- 1) wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami w dostępie do usług świadczonych przez starostwo;
- 2) przygotowanie i koordynacja wdrożenia planu działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
- 3) monitorowanie działań w zakresie zapewnienia dostępności osobom z szczególnymi potrzebami;
- 4) kierowanie pracami Interdyscyplinarnego Zespołu do spraw dostępności;
- 5) przedstawianie Staroście bieżących informacji o podejmowanych działaniach z zakresu realizowanych zadań.

§ 3. I. Powołuję działający pod nadzorem Koordynatora do spraw dostępności Interdyscyplinarny Zespół do spraw dostępności w Starostwie Powiatowym NAZWA w składzie:

- 1) IMIĘ I NAZWISKO (np. przedstawiciel Kadr);
- 2) IMIĘ I NAZWISKO (np. przedstawiciel Obsługi Urzędu);
- 3) IMIĘ I NAZWISKO (np. przedstawiciel Wydziału Inwestycji i Drogownictwa);
- 4) IMIĘ I NAZWISKO (np. przedstawiciel Wydziału Obsługi Mieszkańców);

5) IMIĘ I NAZWISKO (np. przedstawiciel Zespołu Informatyki).

2. Do zadań zespołu należy w szczególności wsparcie Koordynatora w zakresie przygotowania realizacji planu działania na rzecz poprawy dostępności oraz zagwarantowania minimalnych wymagań służących zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu zapisów art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

§ 4. Koordynator w zakresie realizowanych zadań, o których mowa § 2 podlega Staroście.

§ 5. Ustala się, że obsługę administracyjno-organizacyjną Koordynatora i Zespołu w zakresie realizacji zadań, o których mowa w § 2 zapewnił będzie Wydział NAZWA WYDZIAŁU.

§ 6. Zobowiązuję pracowników Starostwa Powiatowego NAZWA oraz kierowników jednostek organizacyjnych do udzielenia niezbędnej pomocy i wsparcia Koordynatorowi w zakresie realizacji zadań, o których mowa w § 2.

§ 7. Wykonanie uchwały powierza się Staroście IMIĘ I NAZWISKO

§ 8. Uchwała wchodzi w życie z dniem podpisania.

.....
...

podpisy członków
zarządu

Załącznik nr 6b - wzór zarządzenia w sprawie powołania koordynatora i zespołu w powiecie

Zarządzenie nr/.....

Starosty Powiatowego

z dnia

w sprawie powołania Koordynatora i Interdyscyplinarnego Zespołu do spraw dostępności w Starostwie Powiatowym w NAZWA.

Na podstawie art. 34 ust. 1 i art. 35 ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym w związku z art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi uchwala się, co następuje:

§ 1. Powołuję IMIĘ I NAZWISKO na Koordynatora do spraw dostępności w Starostwie Powiatowym NAZWA.

§ 2. Do zadań koordynatora do spraw dostępności należy w szczególności:

- 1) wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami w dostępie do usług świadczonych przez starostwo;
- 2) przygotowanie i koordynacja wdrożenia planu działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
- 3) monitorowanie działań w zakresie zapewnienia dostępności osobom z szczególnymi potrzebami;
- 4) kierowanie pracami Interdyscyplinarnego Zespołu do spraw dostępności;
- 5) przedstawianie Staroście bieżących informacji o podejmowanych działaniach z zakresu realizowanych zadań.

§ 3. I. Powołuję działający pod nadzorem Koordynatora do spraw dostępności Interdyscyplinarny Zespół do spraw dostępności w Starostwie Powiatowym w składzie:

- 1) IMIĘ I NAZWISKO (np. przedstawiciel Kadr);
- 2) IMIĘ I NAZWISKO (np. przedstawiciel Obsługi Urzędu);
- 3) IMIĘ I NAZWISKO (np. przedstawiciel Wydziału Inwestycji i Drogownictwa);
- 4) IMIĘ I NAZWISKO (np. przedstawiciel Wydziału Obsługi Mieszkańców);

5) IMIĘ I NAZWISKO (np. przedstawiciel Zespołu Informatyki).

2. Do zadań zespołu należy w szczególności wsparcie Koordynatora w zakresie przygotowania realizacji planu działania na rzecz poprawy dostępności oraz zagwarantowania minimalnych wymagań służących zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu zapisów art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

§ 4. Koordynator w zakresie realizowanych zadań, o których mowa § 2 podlega Staroście.

§ 5. Ustala się, że obsługę administracyjno-organizacyjną Koordynatora i Zespołu w zakresie realizacji zadań, o których mowa w § 2 zapewnił będzie Wydział NAZWA WYDZIAŁU.

§ 6. Zobowiązuję pracowników Starostwa Powiatowego NAZWA oraz kierowników jednostek organizacyjnych do udzielenia niezbędnej pomocy i wsparcia Koordynatorowi w zakresie realizacji zadań, o których mowa w § 2.

§ 7. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

.....

Podpis starosty

Załącznik nr 7 – wzór zarządzenia w sprawie przyjęcia planu działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności

Zarządzenie nr/.....

Wójta Gminy.....

z dnia

w sprawie przyjęcia planów działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami dla Gminy NAZWA na lata 2020 – 2025.

Na podstawie art. 14 w związku z art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami zarządza się, co następuje:

§ 1. Wprowadza się:

- 1) „Plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami dla Gminy NAZWA na lata 2020-2025 dla budynków Urzędu” w brzmieniu stanowiącym załącznik nr 1 do niniejszego zarządzenia,
- 2) „Plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami dla Gminy NAZWA na lata 2020-2025 dla jednostek organizacyjnych” stanowiący załącznik nr 2 do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Koordynację wdrożenia planów, o których mowa w § 1, powierza się Koordynatorowi do spraw dostępności w Gminie NAZWA.

§ 3. Plany, o których mowa w § 1, podlegają publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej NAZWA.

§ 4. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wójt Gminy

**Załącznik nr 1
do zarządzenia nr
Wójta Gminy
z dnia**

Plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami dla Gminy NAZWA na lata 2020 – 2025 dla budynków Urzędu NAZWA.

Na podstawie art. 14 w związku z art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami ustala się, plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

Nazwa podmiotu: Gmina NAZWA

Data opracowania:

Data zatwierdzenia planu:

Dostępność architektoniczna

Diagnoza - audyt architektoniczny (zlecony firmie zewnętrznej lub w ramach samooceny)

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	Odpowiedzialny
	PRZYKŁAD - zapewnienie dostępu do wszystkich pomieszczeń poprzez przebudowę trzech schodów znajdujących się pomiędzy holem głównym a pokojami znajdującymi się na parterze)	(imię i nazwisko, funkcja)

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

L.p.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt ¹
1.	PRZYKŁAD - Przygotowanie projektu architektonicznego związanego z zamianą schodów na pochylnię, zgłoszenie robót budowlanych (o ile konieczne)	III kwartał 2021	Zlecenie przygotowania dokumentacji projektowej Zatwierdzenie przyjętego przez projektanta rozwiązania. Zgłoszenie robót budowlanych	(imię i nazwisko, funkcja)	Kwota ustalona w wyniku rozeznania rynku
2.	Realizacja robót budowlanych		Wybór wykonawcy Realizacja robót budowlanych Odbiór robót	(imię i nazwisko, funkcja)	Kwota ustalona w wyniku rozeznania rynku

Dostępność cyfrowa

Diagnoza - (zlecony firmie zewnętrznej lub w ramach samooceny)

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	Odpowiedzialny

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

¹ Ostateczna kwota zostanie ustalona w wyniku postępowania zgodnego z PZP

Lp.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt

Dostępność informacyjno-komunikacyjna

Diagnoza – (zlecony firmie zewnętrznej lub w ramach samooceny)

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	Odpowiedzialny

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

Lp.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt

Dostępność procedur

Diagnoza – audyt w formie samooceny

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	Odpowiedzialny

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

Lp.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt

**Załącznik nr 2
do zarządzenia nr
Wójta Gminy
z dnia**

Plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami dla Gminy NAZWA na lata 2020 – 2025 dla budynków WPISAĆ WŁAŚCIWE .

Na podstawie art. 14 w związku z art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami ustala się, plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

Nazwa podmiotu: np. Szkoła Podstawowa Nr

Data opracowania:

Data zatwierdzenia planu:

Realizujący zadania wynikające z art. 6 ustawy: Koordynator ds. dostępności w Gminie

Dostępność architektoniczna

Diagnoza - audyt architektoniczny (zlecony firmie zewnętrznej lub w ramach samooceny)

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	odpowiedzialny

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

Lp.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt

Dostępność cyfrowa

Diagnoza - (zlecony firmie zewnętrznej lub w ramach samooceny)

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	odpowiedzialny

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

Lp.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt

Dostępność informacyjno-komunikacyjna

Diagnoza – (zlecony firmie zewnętrznej lub w ramach samooceny)

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	odpowiedzialny

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

Lp.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt

Dostępność procedur

Diagnoza – audyt w formie samooceny

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	odpowiedzialny

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

Lp.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt

Załącznik nr 8 - wzór uchwały zarządu powiatu w sprawie przyjęcia planu działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności

Uchwała nr/.....

Zarządu Powiatu

z dnia

**w sprawie przyjęcia planów działania na rzecz poprawy zapewnienia
dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami dla Powiatu
na lata 2020 – 2025.**

Na podstawie art. 14 w związku z art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r.
o zapewnieniu

dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami zarządza się, co następuje:

§ 1. Wprowadza się:

- 1) „Plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami dla Powiatu NAZWA na lata 2020-2025 dla budynków Starostwa Powiatowego” w brzmieniu stanowiącym załącznik nr 1 do niniejszego zarządzenia,
- 2) „Plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami dla Powiatu NAZWA na lata 2020-2025 dla podmiotów publicznych stanowiących jednostki podległe” stanowiący załącznik nr 2 do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Koordynację wdrożenia planu, o których mowa w § 1, powierza się Koordynatorowi do spraw dostępności w Powiecie NAZWA.

§ 3. Plan, o których mowa w § 1, podlegają publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Zarząd Powiatu

Załącznik nr 1

do uchwały nr

Zarządu Powiatu

z dnia

Plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami dla Powiatu NAZWA na lata 2020 – 2025 dla budynków Starostwa Powiatowego w NAZWA .

Na podstawie art. 14 w związku z art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami ustala się, plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

Nazwa podmiotu: Powiat NAZWA

Data opracowania:

Data zatwierdzenia planu:

Dostępność architektoniczna

Diagnoza - audyt architektoniczny (zlecony firmie zewnętrznej lub w ramach samooceny)

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	odpowiedzialny
	PRZYKŁAD - zapewnienie dostępu do wszystkich pomieszczeń poprzez przebudowę trzech schodów znajdujących się pomiędzy holem głównym a pokojami znajdującymi się na parterze)	(imię i nazwisko, funkcja)

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

Lp	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt ²
1.	PRZYKŁAD - Przygotowanie projektu architektonicznego z zamianą schodów na pochylnię, zgłoszenie robót budowlanych (o ile konieczne)	III kwartał 2021	Zlecenie przygotowania dokumentacji projektowej Zatwierdzenie przyjętego przez projektanta rozwiązania. Zgłoszenie robót budowlanych	(imię i nazwisko, funkcja)	Kwota ustalona w wyniku rozeznania rynku
2.	Realizacja robót budowlanych		Wybór wykonawcy Realizacja robót budowlanych Odbiór robót	(imię i nazwisko, funkcja)	Kwota ustalona w wyniku rozeznania rynku

² Ostateczna kwota zostanie ustalona w wyniku postępowania zgodnego z PZP

Dostępność cyfrowa

Diagnoza - (zlecony firmie zewnętrznej lub w ramach samooceny)

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	odpowiedzialny

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

Lp.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt

Dostępność informacyjno-komunikacyjna

Diagnoza – (zlecony firmie zewnętrznej lub w ramach samooceny)

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	odpowiedzialny

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

Lp.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt

Dostępność procedur

Diagnoza – audyt w formie samooceny

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	odpowiedzialny

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

Lp.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt

Załącznik nr 2

do uchwały nr

Zarządu Powiatu

z dnia

Plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami dla Powiatu NAZWA na lata 2020 – 2025 dla budynków podmiotów publicznych nadzorowanych i kontrolowanych przez powiat.

Na podstawie art. 14 w związku z art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami ustala się, plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

Nazwa podmiotu: np. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w NAZWA

Data opracowania:

Data zatwierdzenia planu:

Realizujący zadania wynikające z art. 6 ustawy: Koordynator ds. dostępności w Powiecie

Dostępność architektoniczna

Diagnoza - audyt architektoniczny (zlecony firmie zewnętrznej lub w ramach samooceny)

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	odpowiedzialny

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

Lp.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt

Dostępność cyfrowa

Diagnoza - (zlecony firmie zewnętrznej lub w ramach samooceny)

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	odpowiedzialny

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

Lp.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt

Dostępność informacyjno-komunikacyjna

Diagnoza – (zlecony firmie zewnętrznej lub w ramach samooceny)

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	odpowiedzialny

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

Lp.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt

Dostępność procedur

Diagnoza – audyt w formie samooceny

Lp.	Zalecenia do wdrożenia	odpowiedzialny

Harmonogram wykonania zaleceń

(w pierwszej kolejności należy zaplanować realizację zaleceń dążących do zapewnienia realizacji standardu minimum określonego w art. 6 ustawy)

Lp.	Element zalecenia	Czas realizacji	Niezbędne działania Punkty kontroli postępów prac	Podmiot odpowiedzialny	Koszt

Załącznik nr 9 - szablon audytu dostępności cyfrowej

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	Uwagi
1.	Czy dokumenty tworzone w urzędzie są dostępne cyfrowo?	Ustawa o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych				
2.	Czy strony internetowe urzędu i aplikacje mobilne są dostępne cyfrowo?	Ustawa o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	Uwagi
3.	Czy podmiot posiada procedurę/sposób rozpatrywania żądań o zapewnienie dostępności strony internetowej lub aplikacji mobilnej albo elementu takiej strony lub aplikacji?	art. 18 Ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych				
4.	Czy w przypadku braku dostępności elementu strony internetowej lub aplikacji mobilnej, podmiot zapewnia dostęp alternatywny do tego elementu?	art. 7 Ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych				
5.	Jeżeli mapy interaktywne i geoportale są przeznaczone do zastosowań nawigacyjnych, to czy dane teleadresowe	art. 3 ust. 2 pkt 4 Ustawy o dostępności cyfrowej stron				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	Uwagi
	i geograficzne są prezentowane w sposób dostępny zgodnie ze standardem WCAG 2.1 na poziomie AA?	internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych				
6.	Czy treści w intranecie i ekstranecie są dostępne zgodnie ze standardem WCAG 2.1 na poziomie AA?	art. 3 ust. 2 pkt 6 Ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych				
7.	Czy podmiot współpracuje ze specjalistami lub organizacjami pozarządowymi posiadającymi fachową wiedzę o dostępności cyfrowej?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	Uwagi
8.	Czy podmiot monitoruje swoją dostępność cyfrową regularnie?	dobra praktyka				
9.	a) Jeśli tak, to w jaki sposób?	dobra praktyka				
10.	Czy podmiot przeprowadza audyty dostępności cyfrowej?	dobra praktyka				
11.	Jeśli tak, to:	dobra praktyka				
12.	a) kiedy został przeprowadzony ostatni audyt?	dobra praktyka				
13.	b) przez kogo został przeprowadzony?	dobra praktyka				
14.	c) czy po przeprowadzeniu audytu zostały wdrożone rekomendacje?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	Uwagi
15.	Czy programy rozwoju/strategie/budżety podmiotu zawierają zapisy o zapewnianiu dostępności cyfrowej podmiotu?	dobra praktyka				
16.	Czy procedury, które obowiązują w zakresie zamówień publicznych oraz zlecania i powierzania zadań publicznych zapewniają spełnianie standardu WCAG 2.1 na poziomie co najmniej AA?	dobra praktyka				
17.	Czy podmiot posiada rejestr swoich stron internetowych i aplikacji mobilnych?	dobra praktyka				
18.	Czy każda strona internetowa i każda aplikacja mobilna	art.10 Ustawy o dostępności cyfrowej stron				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	Uwagi
	podmiotu posiada deklarację dostępności?	internetowych i aplikacji mobilnych				
19.	Czy deklaracja dostępności jest dostępna cyfrowo?	art. 5 Ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych				
20.	Czy podmiot posiada procedurę/regulamin/dokumenty rozpatrywania skarg na brak dostępności cyfrowej swoich stron internetowych i aplikacji mobilnych?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	Uwagi
21.	Czy pracownicy zamieszczający treści na stronach internetowych i w aplikacjach mobilnych są przeszkoleni w zakresie dostępności cyfrowej?	dobra praktyka				
22.	Czy podmiot posiada program zapobiegania powstawaniu barier cyfrowych?	art. 4 ust. 1 pkt 2 Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				

Załącznik nr 10 - szablon audytu dostępności architektonicznej

OBSZAR: DOSTĘPNOŚĆ ARCHITEKTONICZNA - INFORMACJA O DOSTĘPNOŚCI OBIEKTU

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
1.	Czy strona internetowa posiada odrębną zakładkę, gdzie zawarte są informacje o dostępności budynku i otoczenia?	dobra praktyka				
2.	Czy na stronie internetowej znajdują się informacje o:	dobra praktyka				
3.	a) dojeździe do obiektu komunikacją publiczną?	dobra praktyka				
4.	b) możliwości zaparkowania na kopercie własnym samochodem?	dobra praktyka				
5.	c) pochylni, podjazdach, windach, podnośnikach ułatwiających dojazd lub dojście oraz ich położenia?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
6.	d) dostępnej toalecie?	dobra praktyka				
7.	e) możliwości skorzystania ze wsparcia tłumacza polskiego języka migowego lub tłumacza polskiego języka migowego on-line?	dobra praktyka				
8.	f) możliwości skorzystania z pętli indukcyjnej lub podobnych urządzeń w obiekcie?	dobra praktyka				
9.	g) pomieszczeniu wyciszenia, z którego mogą skorzystać osoby wrażliwe na bodźce zewnętrzne, np. osoby ze spektrum autyzmu?	dobra praktyka				
10.	h) pomocy przeszkolonych pracowników na miejscu (asysta, pomoc w przemieszczaniu się po	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
	budynku, udzielanie kompleksowej informacji, itp.)?					

OBSZAR: DOSTĘPNOŚĆ ARCHITEKTONICZNA - WEJŚCIE DO OBIEKTU

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
1.	Czy miejsca postojowe dla samochodów, z których korzystają osoby z niepełnosprawnościami są usytuowane blisko wejścia do obiektu?	Miejsca postojowe dla samochodów, z których korzystają osoby z niepełnosprawnościami, zlokalizowane na zewnątrz budynków, mogą być zbliżone, bez żadnych ograniczeń, do budynków użyteczności publicznej - § 20				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
		Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.				
2.	Czy stanowiska postojowe są usytuowane na poziomie terenu lub na kondygnacjach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami z pochylni?	§ 105 ust. 4 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
3.	<p>Czy miejsca postojowe przeznaczone dla osób niepełnosprawnych w odniesieniu do ogólnej liczby miejsc postojowych, wynoszą:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1 stanowisko – jeżeli liczba stanowisk wynosi 6 – 15; - 2 stanowiska – jeżeli liczba stanowisk wynosi 16 – 40; - 3 stanowiska – jeżeli liczba stanowisk wynosi 41 – 100; - 4% ogólnej liczby stanowisk jeżeli ogólna liczba stanowisk wynosi więcej niż 100. 	<p>Załącznik nr 2 do Wytycznych Ministra Inwestycji i Rozwoju w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 w zakresie równości i dostępności</p>				
4.	<p>Czy stanowisko postojowe ma szerokość 3,6 m i długość 5 m?</p>	<p>§ 21 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny</p>				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
		odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
5.	Czy stanowisko postojowe, w przypadku usytuowania wzdłuż jezdni, ma długość 6 m i szerokość 3,6 m?	§ 21 ust. 2 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
6.	Czy stanowisko postojowe jest oznakowane kolorem niebieskim?	Rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach, zał. 1, pkt 5.2.18, zał. 2, pkt 5.2.4 i 5.2.6				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
7.	Czy stanowisko postojowe jest oznakowane znakiem poziomym i pionowym?	Rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach, zał. 1, pkt 5.2.18, zał. 2, pkt 5.2.4 i 5.2.6				
8.	Czy stanowisko postojowe znajduje się na twardym i równym podłożu, bez zmian w poziomach nawierzchni przekraczających 5 mm?	dobra praktyka				
9.	Czy przy krawężnikach znajdujących się przy stanowiskach postojowych	norma ISO 21542:2011, pkt 6.6				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
	znajduje się rampa? Jeśli tak, to jakie jest jej nachylenie?					
10.	Czy parkingi są wyposażone w parkometry?	dobra praktyka				
11.	Czy osoby z niepełnosprawnościami mają dostęp do parkometrów?	norma ISO 21542:2011, pkt 36.8				
12.	Czy wysokość przynajmniej jednego z parkometrów jest dostosowana do potrzeb osób niskich i poruszających się na wózkach?	norma ISO 21542:2011, pkt 36.8				
13.	Czy wszystkie przyciski, kieszenie oraz ekran dotykowy parkometru (jeżeli występuje) znajduje się na wysokości 80 – 110 cm od poziomu posadzki	norma ISO 21542:2011, pkt 36.8				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
	(ekran bez funkcji dotykowej może znaleźć się wyżej)?					
14.	Czy przyciski klawiatury zainstalowane w parkometrze kontrastują z podłożem?	norma ISO 21542:2011, pkt 36.8				
15.	Czy znaki na przyciskach parkometru kontrastują z powierzchnią przycisków?	norma ISO 21542:2011, pkt 36.8				
16.	Czy znaki na przyciskach parkometru są wypukłe?	norma ISO 21542:2011, pkt 36.8				
17.	Czy odczyt znaków znajdujących się na przyciskach parkometru jest możliwy zarówno z pozycji stojącej, jak i siedzącej?	norma ISO 21542:2011, pkt 36.8				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
18.	Czy budynek posiada co najmniej jedno wejście dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami/osób z niepełnosprawnościami?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami, Rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
19.	Czy nawierzchnia schodów nie stwarza zagrożenia poślizgu?	§ 305 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
20.	Czy kształt stopni nie stwarza ryzyka potknięcia?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
21.	Czy powierzchnie spoczników schodów mają wykończenie wyróżniające je barwą, odcieniem bądź fakturą, co najmniej w pasie 30 cm od krawędzi rozpoczynającej i kończącej bieg schodów lub pochylni?	§ 306 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
22.	Czy krawędzie stopni schodów wyróżniają się kolorem kontrastującym z kolorem posadzki?	§ 71 ust. 4 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
23.	Czy został zastosowany kontrast wizualny 60 LRV sygnalizujący zmianę poziomów stopni przy pomocy pasów o szerokości od 4 do 5 cm?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
24.	Czy schody służące do pokonania wysokości przekraczającej 50 cm mają balustrady od strony przestrzeni otwartej oraz poręcze przyścienne?	§ 296 ust. 1 i ust. 3 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
25.	Jeśli szerokość biegu schodów jest większa niż 4 m to czy zastosowano dodatkową balustradę pośrednią?	§ 296 ust. 1 i ust. 3 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
26.	Czy maksymalna wysokość stopni schodów to: 15 cm dla schodów zewnętrznych (zalecana), 15 cm dla schodów wewnętrznych w przedszkolach,	Załącznik nr 2 do Wytycznych Ministra Inwestycji i Rozwoju w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
	<p>żłobkach i obiektach opieki zdrowotnej,</p> <p>17,5 dla schodów wewnętrznych w pozostałych obiektach.</p>	<p>zasady równości szans kobiet i mężczyzn</p> <p>w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 w zakresie równości i dostępności;</p> <p>Rozporządzenie o warunkach technicznych ...budynki i ich usytuowanie</p>				
27.	<p>Czy poręcze przy schodach zewnętrznych, montowane do balustrad i montowane do ścian, przed ich początkiem oraz za ich końcem, są przedłużone o 30 cm oraz zakończone w sposób zapewniający bezpieczne użytkowanie?</p>	<p>§ 296 ust. 5 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie</p>				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
28.	<p>Czy maksymalne nachylenie pochylni przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnościami (umieszczonych na zewnątrz lub wewnątrz budynku) są zgodne z wielkościami określonymi w § 70 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie?</p>	<p>§ 70 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie</p>				
29.	<p>Czy pochylnie przeznaczone dla osób z niepełnosprawnościami mają szerokość płaszczyzny ruchu 120 cm, a krawężniki wysokości 7 cm?</p>	<p>§ 71 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie</p>				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
30.	Czy pochylnie o długości ponad 9 m są podzielone na krótsze odcinki, przy zastosowaniu spoczników o długości 1,4 m?	§ 70 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
31.	Czy długość poziomej płaszczyzny ruchu na początku i na końcu pochylni wynosi 1,5 m?	§ 71 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
32.	Czy powierzchnia spocznika przy pochylni dla osób z niepełnosprawnościami poruszających się na wózkach inwalidzkich powinna mieć wymiary 1,5 m x 1,5 m poza	§ 71 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
	połem otwierania skrzydła drzwi wejściowych do budynku?					
33.	Czy pochylnie mają obustronne poręcze odpowiadające warunkom określonym w § 298 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie?	§ 71 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
34.	Czy przy balustradach lub ścianach przyległych do pochylni, przeznaczonych dla ruchu osób z niepełnosprawnościami, zastosowano obustronne	§ 298 ust. 4 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
	poręcze, umieszczone na wysokości 75 i 90 cm od płaszczyzny ruchu?					
35.	Czy poręcze przy pochylniach, przed ich początkiem i za ich końcem, są przedłużone o 30 cm oraz zakończone w sposób zapewniający bezpieczne użytkowanie?	§ 298 ust. 5 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
36.	Czy powierzchnie pochylni mają wykończenie wyróżniające je odcieniem, barwą bądź fakturą, co najmniej w pasie 30 cm od krawędzi rozpoczynającej i kończącej bieg pochylni?	§ 306 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
37.	Czy powierzchnie pochylni nie stwarzają ryzyka poślizgu?	§ 305 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
38.	Czy budowa platformy schodowej jest jedynym możliwym rozwiązaniem (brak możliwości budowy dźwigu osobowego, pochylni lub w ostateczności podnośnika pionowego)?	dobra praktyka				
39.	Czy podnośnik ma minimalne wymiary kabiny 1,1 m x 1,4 m?	norma ISO 21542:2011, pkt 16.2				
40.	Czy platforma podnośnika jest wyposażona w barierki uniemożliwiające zjechanie kół	TSI PRM punkt 5.3.1.3.11				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
	wózka z platformy podnośnika podczas działania?					
41.	Czy w miejscach, w których nie ma możliwości budowy podnośnika o ww. wymiarach kabiny, zastosowano kabinę o minimalnych wymiarach np.: 0,9 m, 1,4 m, 0,8 m x 1,25 m?	norma ISO 21542:2011, pkt 16.2				
42.	Czy udźwig urządzenia wynosi od 250 do 315 kg?	dobra praktyka				
43.	Jeżeli podnośnik wyposażony jest w drzwi, to czy zapewniono przed nimi przestrzeń manewrową o wymiarach 1,5 m x 1,5 m (przestrzeń nie może być ograniczona polem zajmowanym przez otwierane drzwi)?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
44.	Czy w razie potrzeby zapewniona jest pomoc osób trzecich, które mogą udzielić wsparcia w korzystaniu z podnośnika?	dobra praktyka				
45.	Czy obsługa drzwi powoduje konieczność użycia dużej siły?	dobra praktyka				
46.	Jeżeli w wejściu do budynku zastosowano drzwi obrotowe lub wahadłowe, to czy przy nich umieszczono drzwi rozwierane lub rozsuwane, przystosowane do ruchu osób z niepełnosprawnościami?	§ 62 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
47.	Czy drzwi wejściowe do budynku mają szerokość 0,9 m i wysokość 2 m w świetle ościeżnicy?	§ 62 ust.1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
48.	Czy w przypadku zastosowania drzwi zewnętrznych dwuskrzydłowych, szerokość skrzydła głównego jest nie mniejsza niż 0,9 m?	§ 62 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
49.	Czy przed i za drzwiami oraz po ich bocznych stronach jest zapewniona odpowiednia przestrzeń manewrowa umożliwiającą otwarcie drzwi i wejście do pomieszczenia osobie poruszającej się na wózku?	dobra praktyka				
50.	Czy w drzwiach wejściowych wysokość progów nie przekracza 2 cm?	§ 240 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
		odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
51.	Czy ciężkie skrzydła drzwiowe, których otwieranie może powodować trudności, są wyposażone w napęd i elementy aktywujące w postaci przycisków?	dobra praktyka				
52.	Czy drzwi wyposażone w napęd są dodatkowo wyposażone w odpowiednie systemy zabezpieczające przed nagłym zamknięciem, np. w laserowe czujniki obecności?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
53.	Czy zastosowano klamki poziome redukujące ilość manewrów wózkiem?	Załącznik nr 2 do Wytycznych Ministra Inwestycji i Rozwoju w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 w zakresie równości i dostępności				
54.	Czy oś klamki i/lub oś pochwytu poziomego są zlokalizowane na wysokości 85 cm?	dobra praktyka				
55.	Czy przyciski do drzwi automatycznych znajdują się na wysokości 85 cm?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
56.	Czy wejście do budynku jest należycie oświetlone?	dobra praktyka				
57.	Czy dojście z najbliższego przystanku/przejścia dla pieszych/skrzyżowania jest wyposażone w ścieżki prowadzące?	dobra praktyka				
58.	Czy na przejściach dla pieszych prowadzących do budynku zastosowano rampy krawężnikowe?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				
59.	Czy na granicy pomiędzy chodnikiem a jezdnią jest zmiana faktury nawierzchni?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				
60.	Czy na najbliższych przejściach dla pieszych zastosowano sygnalizację świetlną?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit.				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
		a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				
61.	Czy na najbliższych przejściach dla pieszych zastosowano sygnalizację dźwiękową?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				
62.	Czy dojście do budynku ma szerokość min. 1,5 m i jest drożne?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				
63.	Czy nawierzchnia ulic oraz chodników przed budynkiem utrzymana jest w dobrym stanie?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				
64.	Czy wejście do budynku jest oznaczone zmienną fakturą?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
65.	Czy budynek jest wyraźnie oznakowany tablicą informacyjną?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				

OBSZAR: DOSTĘPNOŚĆ ARCHITEKTONICZNA - WNĘTRZE BUDYNKU

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
75	Czy istnieje kontrast między obszernymi powierzchniami (ściany, podłogi, drzwi, sufity) a elementami ułatwiającymi orientację (poręcze, włączniki, klamki)?	norma ISO 21542:2011, pkt 35.1				
76	Czy istnieje kontrast między obszernymi powierzchniami (ściany, podłogi, drzwi, sufity) a elementami informującymi o potencjalnym zagrożeniu (oznaczenia różnicy poziomów-schody, pochylnie, progi itp., piktogramy, oznaczenia drzwi szklanych)?	norma ISO 21542:2011, pkt 35.1				
77	Czy istnieje kontrast między podłogą a ścianami?	norma ISO 21542:2011, pkt 35.1				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
78	Czy istnieje kontrast między ścianami a framugą drzwi i drzwiami?	norma ISO 21542:2011, pkt 35.1				
79	Czy w budynku znajdują się rysunki/rzuty kondygnacji ułatwiające orientację w budynku?	dobra praktyka				
80	Czy rysunki, rzuty kondygnacji są dostępne:	dobra praktyka				
81	a) dla osób poruszających się na wózkach?	dobra praktyka				
82	b) dla osób z dysfunkcją wzroku?	dobra praktyka				
83	b1) czy mają opis w alfabecie Braille'a?	dobra praktyka				
84	b2) czy mają opis w druku powiększonym?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
85	b3) czy mają opis pismem wypukłym?	dobra praktyka				
86	b4) czy mają również wersję dotykową?	dobra praktyka				
87	c) dla osób z obniżoną sprawnością intelektualną?	dobra praktyka				
88	c1) czy napisy są w języku łatwym do czytania i zrozumienia?	dobra praktyka				
89	c2) czy wyjaśnienia są również w formie obrazkowej?	dobra praktyka				
90	Czy kierunek "na wprost" na rysunku/rzucie kondygnacji odpowiada kierunkowi "na wprost" w budynku?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
91	Czy dolna krawędź blatu znajduje się na wysokości 90 cm od poziomu podłogi?	norma ISO 21542:2011, pkt 40.14				
92	Czy blat posiada przycisk uruchamiający informację głosową na temat planu?	dobra praktyka				
93	Czy blat jest zlokalizowany blisko wejścia na kondygnację?	dobra praktyka				
94	Czy w budynku znajdują się znaki wskazujące kierunek ruchu?	dobra praktyka				
95	Czy znaki wskazujące kierunek ruchu są dostępne dla osób z niepełnosprawnością wzroku i słuchu?	dobra praktyka				
96	Czy w budynku znajdują się znaki wskazujące funkcję	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
	osoby zatrudnionej w danym miejscu (np. na drzwiach)?					
97	Czy znaki wskazujące funkcję osoby zatrudnionej w danym miejscu są dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami?	dobra praktyka				
98	Czy w budynku znajdują się znaki wskazujące kierunek ewakuacji?	dobra praktyka				
99	Czy znaki wskazujące kierunek ewakuacji są dostępne dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności?	dobra praktyka				
100	Czy znaki są tak umieszczone, że łatwo je odnaleźć?	dobra praktyka				
101	Czy numery pięter znajdują się na każdej kondygnacji?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
102	Czy numery pięter są widoczne z klatki schodowej?	art.9 Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami				
103	Czy numery pięter są widoczne przy wyjściu z windy?	art.9 Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami; ustawa o języku migowym i innych środkach komunikowania się- całość (podmioty obowiązane dostosowania określono w art.. 6)				
104	Czy wszystkie znaki są umieszczone na tych samych wysokościach?	art.9 Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami; ustawa o języku migowym i innych środkach komunikowania się- całość (podmioty obowiązane				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
		dostosowania określono w art.. 6)				
105	Czy znaki znajdują się na wysokości od 1,2 do 1,6 m?	dobra praktyka				
106	Czy znaki są łatwe do odczytania zarówno w pozycji stojącej jak i siedzącej?	dobra praktyka				
107	Czy informacje pisemne są wykonane czcionką bezszeryfową?	dobra praktyka				
108	Czy wielkość liter jest dostosowana do odległości, z której należy ją czytać?	dobra praktyka				
109	Czy minimalna wielkość liter wynosi 15 mm?	norma ISO 21542:2011, pkt 40.5				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
110	Czy istnieje kontrast na dużych tablicach informacyjnych?	dobra praktyka				
111	Czy istnieje kontrast pomiędzy dużymi tablicami informacyjnymi a przestrzenią, w której są umieszczone?	dobra praktyka				
112	Czy zaniechano połączenia koloru zielonego z czerwonym?	dobra praktyka				
113	Czy zaniechano połączenia kolorów zielonego, oliwkowego, żółtego, pomarańczowego, różowego i czerwonego?	norma ISO 21542:2011, pkt 40.6				
114	Czy tablice informacyjne i znaki są należycie oświetlone?	dobra praktyka				
115	Czy obsługa drzwi nie powoduje konieczności użycia dużej siły?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
116	Czy osoby ze szczególnymi potrzebami mają dostęp do wszystkich pomieszczeń w budynku, z wyjątkiem pomieszczeń technicznych?	art.. 56 pkt 1 lit b Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
117	Czy drzwi wewnętrzne, z wyjątkiem drzwi do pomieszczeń technicznych, mają szerokość 0,9 m i wysokość 2 m w świetle ościeżnicy?	§ 75 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
118	Czy przed i za drzwiami oraz po ich bocznych stronach jest zapewniona odpowiednia przestrzeń manewrowa umożliwiająca otwarcie drzwi i wejście do pomieszczenia osobie poruszającej się na wózku?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
119	Czy otwarcie drzwi nie powoduje konieczności wykonania wielu manewrów?	dobra praktyka				
120	Czy drzwi wewnątrz budynku nie mają progów?	§ 75 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
121	Czy przyciski do drzwi automatycznych znajdują się na wysokości 85 cm?	dobra praktyka				
122	Czy zastosowano klamki poziome, które redukują ilość manewrów wózkiem?	dobra praktyka				
123	Czy oś klamki i/lub oś pochwyty poziomego są	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
	zlokalizowane na wysokości 85 cm?					
124	Czy klamki można obsługiwać jedną ręką, nie wymagają mocnego ściskania i chwytania?	dobra praktyka				
125	Czy klamki mają przekrój okrągły, a ich zakończenie jest skierowane w kierunku skrzydła drzwi?	dobra praktyka				
126	Czy długość klamki wynosi 80 mm?	dobra praktyka				
127	Jeśli drzwi są wykonane ze szkła, to czy jest to szkło bezpieczne?	dobra praktyka				
128	Czy szklane przegrody (drzwi, ściany) są oznaczone minimum trzema kontrastowymi pasami	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
	o szerokości 10-15 cm umieszczonymi na wysokości 10-30 cm, 80-120 cm i 140-170 cm?					
129	Czy pasy zajmują całą szerokość drzwi szklanych?	dobra praktyka				
130	Czy pomieszczenia są zaaranżowane w sposób przewidywalny i uporządkowany z odpowiednio wydzielonymi kolorystycznie ciągami komunikacyjnymi?	Art. 9 ust. 1 lit. a Konwencja ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami				
131	Czy dywany i wykładziny podłogowe są na stałe przymocowane do podłoża?	Art. 9 ust. 1 lit. a Konwencja ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
132	Czy oświetlenie sztuczne pomieszczeń równomiernie oświetla całą ich powierzchnię?	Art. 9 ust. 1 lit. a Konwencja ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami				
133	Czy w budynku znajduje się pokój wyciszenia?	dobra praktyka				
134	Czy w pokoju wyciszenia znajduje się pętla indukcyjna?	Art. 21 lit. b Konwencja ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami				
135	Czy oprócz recepcji znajdują się w budynku pomieszczenia z zainstalowaną pętlą indukcyjną?	Art. 21 lit. b Konwencja ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami				
136	Czy pomieszczenia te są oznaczone odpowiednim piktogramem?	Art. 9 ust. 2 lit. d Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami				
137	Czy w pomieszczeniach tych stale przebywają pracownicy obsługujący klientów?	Art. 9 ust. 2 lit. d Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami				

OBSZAR: DOSTĘPNOŚĆ ARCHITEKTONICZNA - LADA RECEPCYJNA, PUNKT OBSŁUGI KLIENTA

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
1.	Czy są zlokalizowane w widocznym miejscu?	dobra praktyka				
2.	Czy recepcja/punkt informacyjny jest wyróżniona/-y przez elementy architektury i wizualny kontrast?	Art. 9 ust. 1 lit. b Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				
3.	Czy są zlokalizowane na kondygnacji dostępnej dla osób z niepełnosprawnościami?	dobra praktyka				
4.	Czy wszystkie stanowiska obsługi są dostosowane dla osób na wózkach?	Art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami, ISO 21542:2011, pkt 19.4				
5.	Czy dolna krawędź blatu znajduje się na wysokości 70 cm od poziomu posadzki?	norma ISO 21542:2011, pkt 19.4				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
6.	Czy górna krawędź blatu znajduje się na wysokości od 74 do 80 cm od poziomu posadzki?	norma ISO 21542:2011, pkt 19.4				
7.	Czy co najmniej jedno stanowisko ma blat na wysokości od 95 do 110 cm (przystosowanie do obsługi osób w pozycji stojącej)?	norma ISO 21542:2011, pkt 19.4				
8.	Czy twarz recepcjonisty/recepcjonistki jest równomiernie oświetlona światłem rozproszonym?	dobra praktyka				
9.	Czy za recepcjonistą nie ma okna lub źródła oświetlenia?	dobra praktyka				
10.	Jeśli za recepcjonistą znajduje się okno, to czy zastosowano oświetlenie kontrujące,	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
	oświetlające twarz recepcjonisty?					
11.	Czy w pomieszczeniach, w których zastosowano systemy kolejkowe lub alarmowe znajduje się pętla indukcyjna?	dobra praktyka				
12.	Czy recepcja/punkt informacyjny jest wyposażona/-y w stanowiskową pętlę indukcyjną?	Art. 9 ust. 1 lit. b Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami				
13.	Czy stanowiska wyposażone w pętle indukcyjne są oznaczone odpowiednim piktogramem?	Art. 9 ust. 1 lit. b Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
14.	Czy w budynku zastosowano bezpośredni lub zdalny dostęp do tłumacza języka migowego?	Art. 21 lit. b Konwencja ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami				
15.	Czy miejsce gdzie dostępny jest wideotłumacz jest oznaczone odpowiednim znakiem graficznym?	art. 9 ust. 2 lit. d Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami				
16.	Czy warunki techniczne dla zdalnego tłumaczenia na język migowy są odpowiednie (np. sprzęt jest skonfigurowany, łącze internetowe zapewnia płynność obrazu, kamera przekazuje obraz wystarczającej jakości)?	Art. 21 lit. b Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami				
17.	Czy pracownicy instytucji umieją zainicjować usługę zdalnego tłumaczenia (np.	art. 21 lit. b Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
	odnaleźć i włączyć program na komputerze)?					

OBSZAR: DOSTĘPNOŚĆ ARCHITEKTONICZNA - DOSTĘPNA TOALETA

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
1.	Czy na każdej kondygnacji dostępnej dla osób z niepełnosprawnością znajduje się dostępna toaleta?	§ 86 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
2.	Czy drzwi toalety otwierają się na zewnątrz?	§ 75 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
3.	Czy blokowanie drzwi od wewnątrz odbywa się za pomocą elementów łatwych w obsłudze, np. w formie dźwigni?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
4.	Czy drzwi do toalety spełniają pozostałe wymogi dotyczące drzwi wewnętrznych?	dobra praktyka				
5.	Czy przestrzeń manewrowa ma wymiary 150 cm x 150 cm przed WC i umywalką?	§ 86 ust. 1 pt. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
6.	Czy wolna przestrzeń z prawej i lewej strony miski ustępowej ma szerokość 90 cm i głębokość 70 cm?	dobra praktyka				
7.	Czy głębokość miski WC: wynosi 70 cm a wysokość górnej krawędzi WC (łącznie z deską) 46 – 48 cm?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
8.	Czy na głębokości 55 cm od przedniej krawędzi WC znajduje się wsparcie pod plecy, aby wspomóc pozycję siedzącą w przypadku zaniku mięśni pleców?	dobra praktyka				
9.	Czy z lewej i prawej strony są umieszczone składane uchwyty wsporcze?	dobra praktyka				
10.	Czy odległość między uchwytami wynosi od 70 do 65 cm?	dobra praktyka				
11.	Czy górna krawędź poręczy znajduje się 28 cm nad powierzchnią siedzenia?	dobra praktyka				
12.	Czy uchwyty są zamontowane w taki sposób, aby mogły przenosić obciążenia?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
13.	Czy dostęp do papieru toaletowego jest zapewniony z pozycji siedzącej, aby możliwe było jego rozwijanie prawą i lewą ręką?	dobra praktyka				
14.	Czy przycisk do wzywania pomocy znajduje się 50 cm od narożnika pomieszczenia?	dobra praktyka				
15.	Czy przycisk do wzywania pomocy jest zamontowany na wysokości 85 cm od podłogi?	dobra praktyka				
16.	Czy przycisk wyposażony jest w sznurek, który kończy się na wysokości 15 cm od podłogi?	dobra praktyka				
17.	Czy korzystanie z przycisku jest możliwe zarówno z pozycji siedzącej jak i leżącej?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
18.	Czy sygnał z przycisku jest kierowany do obsługi budynku?	dobra praktyka				
19.	Czy umywalka ma szerokość 65 cm i głębokość 55 cm?	dobra praktyka				
20.	Czy górna krawędź umywalki znajduje się na wysokości maks. 80 cm od poziomu podłogi?	dobra praktyka				
21.	Czy przednia krawędź umywalki jest przystosowana do przenoszenia dużych obciążeń?	dobra praktyka				
22.	Czy po bokach umywalki znajdują się uchwyty?	dobra praktyka				
23.	Czy istnieje możliwość podjechania pod umywalkę?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
24.	Czy umywalka jest wyposażona w syfon podtynkowy lub płaski syfon natynkowy?	dobra praktyka				
25.	Czy zapewniono armaturę jednouchwytową z dłuższym uchwytem do obsługi, bądź alternatywnie armaturę bezdotykową?	dobra praktyka				
26.	Czy odległość armatury od przedniej krawędzi umywalki: wynosi maks. 40 cm?	dobra praktyka				
27.	Czy lustro na ścianie nad umywalką umożliwia korzystanie w pozycji siedzącej oraz stojącej?	dobra praktyka				
28.	Czy lustro posiada rączkę umożliwiającą zmianę kąta nachylenia?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
29.	Czy dozownik mydła znajduje się na wysokości pomiędzy 85 a 105 cm?	dobra praktyka				
30.	Czy dozownik mydła można obsłużyć jedną ręką?	dobra praktyka				
31.	Czy suszarka jest zamontowana na wysokości 85 cm?	dobra praktyka				
32.	Czy przed suszarką istnieje przestrzeń manewrowa o wymiarach 1,5 m x 1,5 m - tak, aby możliwy był podjazd wózkiem inwalidzkim?	dobra praktyka				
33.	Czy kosz umożliwia obsługę jedną ręką, jest szczelny i samozamykający?	dobra praktyka				
34.	Czy kosz nie jest otwierany za pomocą stopy?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
35.	Czy istnieje kontrast między ścianą a podłogą?	dobra praktyka				
36.	Czy istnieje kontrast między drzwiami a ścianami?	dobra praktyka				
37.	Czy istnieje kontrast między ścianą a elementami wyposażenia (umywalka, miska ustępowa, poręcze, przycisk spłuczki, przycisk do wzywania pomocy, kosz na śmieci, suszarka, dozownik mydła, pojemnik na papier toaletowy)?	dobra praktyka				
38.	Czy pomieszczenie toalety jest należycie oświetlone?	dobra praktyka				
39.	Czy przycisk spłuczki nie wymaga użycia zbyt dużej siły lub nadmiernych manewrów?	dobra praktyka				

OBSZAR: DOSTĘPNOŚĆ ARCHITEKTONICZNA - KOMUNIKACJA POZIOMA I PIONOWA

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
1.	Czy minimalna wysokość balustrady/poręczy mierzona od wierzchu poręczy wynosi 1,1 m?	§ 298 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
2.	Czy balustrady przy schodach i pochylniach mają ostro zakończone elementy?	§ 298 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
3.	Czy szklane elementy balustrad są wykonane ze szkła o podwyższonej wytrzymałości na uderzenia, tłukącego się na drobne, nieostre odłamki?	§ 298 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
4.	Czy balustrady wraz z poręczami nie zmniejszają światła biegów schodów?	dobra praktyka				
5.	Czy poręcze przy schodach i pochylniach, przed ich początkiem i za ich końcem, są przedłużone o 30 cm oraz zakończone w sposób zapewniający bezpieczne użytkowanie?	§ 298 ust. 5 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
6.	Czy poręcze mają profil okrągły o średnicy od 35 mm do 45 mm?	dobra praktyka				
7.	Czy poręcze mają szorstką powierzchnię uniemożliwiającą poślizg ręki?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
8.	Czy maksymalna wysokość stopnia schodów wewnętrznych ma 17,5 cm?	Załącznik nr 2 do Wytycznych Ministra Inwestycji i Rozwoju w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 w zakresie równości i dostępności				
9.	Czy poręcze przy schodach i pochylniach są oddalone od ścian, do których są mocowane o 5 cm?	§ 298 ust. 6 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
10.	Czy pomiędzy dolną krawędzią poręczy a górnym elementem balustrady jest prześwit o szerokości 4 cm?	norma ISO 21542:2011, pkt 14.3				
11.	Czy schody i pochylnie wewnętrzne spełniają pozostałe wymogi dotyczące schodów zewnętrznych (wysokość, oznaczenia, szerokość)?	dobra praktyka				
12.	Czy wolna od przeszkód przestrzeń użytkowa pod biegiem schodów wynosi przynajmniej 2,1 m?	norma ISO 21542:2011, pkt 13.4				
13.	Czy schody bądź pochylnie mają charakter stały?	§ 66 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
14.	Jeżeli różnica poziomów między pierwszą a najwyższą kondygnacją nadziemną przekracza 9,5 m, to czy budynek został wyposażony w dźwig osobowy?	§ 54 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
15.	Jeżeli budynek został wyposażony w dźwig osobowy, to czy osoby z niepełnosprawnością mają dostęp do każdej kondygnacji użytkowej?	§ 55 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
16.	Czy z każdej kondygnacji użytkowej jest dostęp do dźwigu?	§ 194 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
17.	Czy co najmniej jeden z dźwigów osobowych przeznaczonych do komunikacji ogólnej jest dostosowany do przewozu osób z niepełnosprawnościami?	§ 193 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
18.	Czy odległość pomiędzy zamkniętymi drzwiami przystankowymi dźwigu a przeciwległą ścianą lub inną przegrodą wynosi przynajmniej 1,6 m?	§ 195 pt. 1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
19.	Czy zapewniono powierzchnię manewrową przed kabiną dźwigu, która umożliwia obrót wózkiem o 180°, tj. 2 m w kierunku ruchu i 1,5 m szerokości?	norma ISO 21542:2011, pkt 15.3				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
20.	Czy różnica poziomów podłogi kabiny dźwigu zatrzymującego się na kondygnacji użytkowej i posadzki tej kondygnacji nie przekracza 2 cm?	§ 194 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
21.	Czy istnieje kontrast między drzwiami dźwigu a ścianą, na której znajdują się drzwi?	dobra praktyka				
22.	Czy panele sterujące umieszczone na zewnątrz, dźwigu znajdują się 50 cm od sąsiadujących narożników?	norma ISO 21542:2011, pkt 15.5				
23.	Czy panele sterujące na zewnątrz dźwigu są zamontowane na wysokości od 90 do 120 cm?	norma ISO 21542:2011, pkt 15.5				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
24.	Czy istnieje kontrast elementów paneli sterujących w stosunku do tła?	dobra praktyka				
25.	Czy winda dysponuje sygnalizacją świetlną przyjazdu windy i informuje użytkownika o tym, która winda przyjechała oraz w którą zmierza stronę?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				
26.	Czy winda dysponuje sygnalizacją dźwiękową, która informuje o zamykaniu i otwieraniu drzwi?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				
27.	Czy winda dysponuje sygnalizacją dźwiękową przyjazdu windy i informuje o tym, która winda przyjechała oraz w którą zmierza stronę?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
28.	Czy kabina dźwigu osobowego ma szerokość 1,1 m i długość 1,4 m?	§ 193 ust. 2a Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
29.	Czy drzwi do kabiny dźwigu osobowego mają szerokość 90 cm?	norma ISO 21542:2011, pkt 15.3				
30.	Czy poręcze w kabinie dźwigu znajdują się na wysokości 90 cm?	§ 193 ust. 2a Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
31.	Czy zapewniono co najmniej jedną poręcz zamontowaną równoległe do podłogi po tej samej stronie kabiny, co tablica przyzywowa?	norma ISO 21542:2011, pkt 15.3				
32.	Czy kształt, średnice i wykończenie oraz odległość krawędzi poręczy do równoległej ściany spełniają wymogi dotyczące poręczy?	dobra praktyka				
33.	Czy tablica przyzywowa w kabinie dźwigu znajduje się na wysokości od 80 do 120 cm i w odległości nie mniejszej niż 0,5 m. od narożnika kabiny?	§ 193 ust. 2a Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
34.	Czy tablica przyzywowa posiada dodatkowe oznakowanie dla osób niewidomych i informację głosową, na którym piętrze się zatrzymała?	§ 193 ust. 2a Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie				
35.	Czy wszystkie przyciski są wypukłe?	dobra praktyka				
36.	Czy na przyciskach znajdują się wypukłe znaki oraz znaki w alfabecie Braille'a?	dobra praktyka				
37.	Czy w kabinie windy powyżej panelu sterującego lub nad drzwiami windy umieszczony jest wyświetlacz pokazujący numer piętra, na którym znajduje się winda?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
38.	Czy przycisk kondygnacji „zero” jest dodatkowo wyróżniony kolorystycznie i dotykowo?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				
39.	Czy drzwi windy otwierają i zamykają się automatycznie?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				
40.	Czy drzwi windy wyposażone są w system zatrzymujący ich zamykanie jeżeli jakikolwiek przedmiot / osoba przeszkodzą w ich zamknięciu?	art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego, art. 9 ust. 1 lit. a Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami				
41.	Czy istnieje kontrast elementów tablicy przyzywowej w stosunku do tła?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
42.	Jeżeli osoba na wózku nie może zawrócić we wnętrzu windy, to czy w kabinie windy zamontowano lustro w celu obserwacji przeszkód w trakcie wysiadania z niej?	norma ISO 21542:2011, pkt 15.4				
43.	Czy odległość dolnej krawędzi lustra od podłogi wynosi 30 cm?	norma ISO 21542:2011, pkt 15.4				
44.	Czy powierzchnie ścian kabiny windy są matowe?	dobra praktyka				
45.	Czy istnieje kontrast pomiędzy powierzchniami ścian kabiny a podłogą?	dobra praktyka				
46.	Czy posadzka kabiny jest antypoślizgowa?	dobra praktyka				
47.	Czy posadzka kabiny jest matowa?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
48.	Czy różnica poziomów między kabiną a zewnętrzną nawierzchnią jest mniejsza niż 2 cm?	Załącznik nr 2 do Wytycznych Ministra Inwestycji i Rozwoju w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 w zakresie równości i dostępności				
49.	Czy wykończenie podłogi kabiny przypomina wykończenie podłogi znajdującej się przed kabiną?	dobra praktyka				
50.	Czy ciągi komunikacyjne mają szerokość 1,8 m?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
51.	Jeżeli nie można osiągnąć szerokości 1,8 m, to czy ciągi komunikacyjne mają szerokość przynajmniej 1,2 m?	dobra praktyka				
52.	Czy zmiana szerokości korytarza jest nie mniejsza niż 90 cm?	dobra praktyka				
53.	Czy światło ciągów komunikacyjnych nie jest zawężone przez przeszkody (poręcze, gabloty, meble itd.)?	dobra praktyka				
54.	Czy w ciągach komunikacyjnych nie ma wystających ze ścian lub sufitu przeszkód (wieszaków, skrzynek, tablic, gablot)?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
55.	Czy przed schodami, pochylniami i podnośnikami jest zapewniona odpowiednia przestrzeń manewrowa dla osób na wózkach (1,5 m x 1,5 m)?	dobra praktyka				
56.	Czy w poziomych ciągach komunikacyjnych występują różnice poziomów?	dobra praktyka				
57.	Jeżeli w poziomych ciągach komunikacyjnych występują różnice poziomów, to czy zapewniono pochylnię lub w ostateczności podnośnik?	dobra praktyka				
58.	Czy wysokość poziomych ciągów komunikacyjnych wynosi w świetle co najmniej 2,1 m?	norma ISO 21542:2011, pkt 11.2				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
59.	Czy nawierzchnia ciągów komunikacyjnych nie stwarza ryzyka poślizgu?	dobra praktyka				
60.	Czy nawierzchnia ciągów komunikacyjnych jest matowa?	dobra praktyka				
61.	Czy w holu zastosowano ścieżki prowadzące do recepcji/punktu informacyjnego?	dobra praktyka				
62.	Czy w holu znajdują się miejsca do odpoczynku (kanapa, siedziska)?	dobra praktyka				
63.	Czy pogłos w holu jest wytłumiony (wykładziny o krótkim włosiu, płyty akustyczne)?	dobra praktyka				
64.	Czy wzdłuż korytarzy zastosowano poręcze?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
65.	Czy na poręczach są umieszczone nakładki z wypukłymi informacjami i/lub w alfabecie Braille'a, np. z numerami pięter?	dobra praktyka				
66.	Czy tablice informacyjne są tak położone, że można je odczytywać z pozycji stojącej, jak i siedzącej (osoba na wózku)?	dobra praktyka				
67.	Czy miejsce umieszczenia informacji jest tak zorientowane, aby unikać odbicia światła dziennego, jak i sztucznego?	dobra praktyka				
68.	Czy informacje pisemne dostępne są na wyświetlaczach lub w formie wideotekstu/prezentacji?	dobra praktyka				

OBSZAR: DOSTĘPNOŚĆ ARCHITEKTONICZNA - OBOWIĄZKI OGÓLNE

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
1.	Czy w przypadku braku dostępności budynku lub jego części, podmiot zapewnia dostęp alternatywny (np. wsparcie osób trzecich lub załatwienie sprawy w miejscu pobytu osoby ze szczególnymi potrzebami)?	art.. 7 ust. 1 Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
2.	Czy podmiot posiada procedurę/dokument zapewnienia dostępu alternatywnego?	art.. 7 ust. 2 Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
3.	Czy procedura/dokument zapewnienia dostępu alternatywnego obejmuje w szczególności:	art.. 7 ust. 2 Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
4.	a) zapewnienie osobie ze szczególnymi potrzebami wsparcia innej osoby?	art. 7 ust. 2 pkt 1 Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
5.	b) zapewnienie wsparcia technicznego osobie ze szczególnymi potrzebami, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii?	art. 7 ust. 2 pkt 2 Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
6.	Czy podmiot zapewnia dostęp osób ze szczególnymi potrzebami?	art. 7 ust. 2 pkt 3 Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
7.	Czy osoba korzystająca z psa asystującego ma dostęp do budynku?	art. 6 pkt 1 lit d Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	UWAGI
8.	Czy budynek posiada procedury ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami?	art. 6 pkt 1 lit e Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
9.	Czy system alarmowy posiada sygnały świetlne i dźwiękowe?	art. 6 pkt 1 lit e Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
10.	Czy sygnały alarmowe są nadawane również przez pętlę indukcyjne (o ile takie są)?	dobra praktyka				
11.	Czy budynek jest wyposażony w wózki ewakuacyjne i maty ewakuacyjne?	dobra praktyka				

Załącznik nr 11 - szablon audytu dostępności informacyjno-komunikacyjnej

OBSZAR: OBSŁUGA KLIENTA

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	Uwagi
-	Uwagi ogólne do wypełniania ankiety					
1	Czy podmiot umożliwi obsługę poprzez:					
2	a) środki wspierające komunikowanie się takie, jak poczta elektroniczna?	art. 6 pkt 3 lit. a Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami; art. 5 Ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych				
3	b) środki wspierające komunikowanie się takie, jak wiadomości tekstowe (MMS, SMS lub komunikatory internetowe)?					

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	Uwagi
4	c) środki wspierające komunikowanie się takie, jak komunikacja audiowizualna w tym z wykorzystaniem komunikatorów internetowych?					
5	d) środki wspierające komunikowanie się takie, jak przesyłanie faktów?					
6	e) środki wspierające komunikowanie się takie, jak strony dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami (OzSP)?					
7	f) zdalny dostęp online do usługi tłumacza polskiego języka migowego (PJM) przez strony internetowe i aplikacje?	art. 6 pkt 3 lit. a Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami; art. 5 Ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych				
8	g) urządzenia lub inne środki techniczne do obsługi osób słabosłyszących (pętle indukcyjne, urządzenia FM lub urządzenia oparte o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia)?	art. 6 pkt 3 lit. b Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - tak/nie/nie dotyczy/tekst własny	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	Uwagi
9	Czy podmiot posiada procedurę/dokument/regulamin opisującą/cy obsługę klienta w powyższych formach?	art. 6 pkt 3 lit. a i b Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
10	Czy na stronie internetowej podmiotu znajduje się informacja o zakresie jego działalności w postaci pliku odczytywalnego maszynowo?	art. 6 pkt 3 lit. c Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
11	Czy na stronie internetowej podmiotu znajduje się informacja o zakresie jego działalności w postaci nagrania treści w polskim języku migowym?	art. 6 pkt 3 lit. c Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
12	Czy na stronie internetowej podmiotu znajduje się informacja o zakresie jego działalności w postaci informacji w tekście łatwym do czytania i zrozumienia?	art. 6 pkt 3 lit. c Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
13	Czy podmiot zapewnia komunikację w formie określonej we wniosku przez osobę z niepełnosprawnościami?	art. 6 pkt 3 lit. d Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, ustawa o języku migowym i innych formach komunikowania się				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - tak/nie/nie dotyczy/tekst własny	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	Uwagi
14	Czy podmiot posiada procedurę/dokumenty rozpatrywania wniosku o zapewnienie komunikacji z podmiotem w formie określonej we wniosku osoby z niepełnosprawnościami?	art. 6 pkt 3 lit. d Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
15	Czy podmiot udostępnia wzory dokumentów i inne materiały (ulotki) w druku powiększonym?	art. 6 pkt 3 lit. d Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
16	Czy podmiot udostępnia materiały (ulotki itp.) w tekście łatwym do czytania i zrozumienia?	dobra praktyka				
17	Czy podmiot do komunikacji z mieszkańcami (pisma urzędowe, strona internetowa) używa prostego języka?	dobra praktyka				
18	Czy podmiot posiada procedurę/dokumenty zapewnienia dostępu alternatywnego?	art. 7 ust. 2 Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
19	Czy procedura/dokumenty zapewnienia dostępu alternatywnego obejmuje w szczególności:	art. 7 ust. 2 Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	Uwagi
20	a) zapewnienie OzSP wsparcia innej osoby?	art. 7 ust. 2 pkt 1 Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
21	b) zapewnienie wsparcia technicznego OzSP, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii?	art. 7 ust. 2 pkt 2 Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami				
22	Czy podmiot realizuje projekty w ramach budżetu obywatelskiego? Jeśli tak, proszę przejść do pytania 23. Jeśli nie, proszę przejść do pytania 25.	dobra praktyka				
23	Czy projekty zgłaszane do budżetu obywatelskiego uwzględniają zasadę projektowania uniwersalnego?	art. 5a ust. 7 pkt 1 Ustawy o samorządzie gminnym				
24	Czy procedura/regulamin zgłaszania projektów do budżetu obywatelskiego przewiduje wymóg przestrzegania zasad projektowania uniwersalnego?	art. 5a ust. 7 pkt 1 Ustawy o samorządzie gminnym				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	Uwagi
25	Czy wzór zgłoszenia imprezy artystycznej lub rozrywkowej przewiduje obowiązek wskazania informacji o dostosowaniu imprezy dla OzSP, a w razie potrzeby stosowanie racjonalnych usprawnień?	art.34 ust. 2 pkt 5 Ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej				
26	Czy podmiot zapewnia nakładki w alfabecie Braille'a na karty do głosowania (wybory, referenda)?	art. 40a Kodeksu wyborczego				
27	Czy osoby z niepełnosprawnościami zgłaszały swoje specjalne potrzeby dotyczące obsługi w ciągu ostatnich 2 lat? Jeśli tak, to jakie?	dobra praktyka				
28	Czy podmiot współpracuje w zakresie obsługi klienta z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz OzSP? Jeśli tak, to z jakimi?	dobra praktyka				
29	Czy podmiot opublikował na wyodrębnionej zakładce swojej strony internetowej informację o wszystkich usługach świadczonych na rzecz OzSP (usługi opiekuńczo-wychowawcze, edukacyjne, świadczenia pieniężne itp.)?	dobra praktyka				

Lp.	Obszar monitoringu i minimalny zakres pytań monitoringowych	Podstawa prawna/norma ISO/dobra praktyka	Stan faktyczny - <i>tak/nie/nie dotyczy/tekst własny</i>	Rekomendacja koordynatora	Sposób wdrożenia rekomendacji	Uwagi
30	Czy podmiot publikuje informacje o możliwości wzięcia udziału w imprezie masowej przez OzSP (wraz z informacją o dostępności imprezy dla OzSP)?	dobra praktyka				
31	Czy opublikowano informację o obsłudze klienta słabowidzącego i niewidzącego?	dobra praktyka				
32	Czy informacja o obsłudze osób głuchych jest dostępna w PJM?	dobra praktyka				
33	Czy opublikowano informację o obsłudze klienta w tekście łatwym do czytania i rozumienia?	dobra praktyka				

Załącznik nr 12 - słownik dostępności

Poniżej znajdziecie Państwo wyjaśnienia różnych pojęć na które napotkacie w swojej pracy jako koordynator dostępności. Mamy nadzieję, że pomogą one zrozumieć zagadnienia związane z dostępnością dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Dostępność jest procesem a więc wciąż pojawiają się nowe pojęcia i zagadnienia. Zapraszamy do śledzenia słownika w wersji online na <http://spoldzielniafado.pl/slownik-dostepnosci>

- **A - poziom dostępności**

jeden z dostępności według WCAG. Poziom podstawowy, dający możliwość skorzystania z serwisu przez większość użytkowników.

- **A11Y**

Skrót określający dostępność do serwisów internetowych lub technologii informacyjno-komunikacyjnymi.

- **AA - poziom dostępności**

jeden z dostępności według WCAG. Poziom średni, dający możliwość skorzystania z serwisu, bez większych problemów, przez większość użytkowników.

- **AAA - poziom dostępności**

jeden z dostępności według WCAG. Poziom zaawansowany, zapewniający możliwość skorzystania z serwisu, przez większość użytkowników w sposób przyjazny i komfortowy.

- **Ableizm**

Przejaw dyskryminacji, uprzedzenia, niechęci wrogości względem osób niepełnosprawnych, szczególnie wyróżniających się odmiennością fizyczną. Postrzeganie osób niepełnosprawnych jako gorsze niż osoby pełnosprawne. Stereotypowe podejście do niepełnosprawności, katalogowanie rodzaju niepełnosprawności z przypisaną cechą odbioru (np. osoby poruszające się na wózkach zawsze są niepełnosprawne intelektualnie).

- **Alfabet Braille'a**

System zapisu znaków przy pomocy sześciu wypukłych punktów w różnym układzie i odczytywany dotykiem, nazywany znakiem tworzącym. Coraz rzadziej wykorzystywany przez osoby niewidome ze względu na zastąpienie syntezą mowy. Bardzo istotny na etapie edukacji języka polskiego. Alfabet Braille'a służy do zapisania dowolnego języka posługującego się alfabetem łańskim.

- **Alfabet Lorma**

System kreślenia linii lub stawiania punktów na dłoni odpowiadających poszczególnym literom alfabetu. Służy do przekazywania części komunikatów osobie głuchoniewidomej. Tłumacz-przewodnik wskazuje na dłoni osoby, której tłumaczy kolejne litery wyrazu.

- **ARIA**

Accessible Rich Internet Applications. Jedna z technik wspierających dostępność w zakresie korzystania z serwisów internetowych.

- **Asystent**

Osoba, która powinna być wsparciem dla osoby niepełnosprawnej. Poinstruowana przez użytkownika ze szczególnymi potrzebami może służyć pomocą przy wykonywaniu różnych czynności ale przede wszystkim powinna zachęcać, motywować, pobudzać do aktywności.

- **Audiodeskrypcja**

Dodatkowa ścieżka dźwiękowa uzupełniająca przekaz informacji w materiałach audiowizualnych. Pozwala osobie niewidomej i słabowidzącej na uzyskanie tych informacji, które dla pozostałych użytkowników są dostępne wzrokiem.

- **Autyzm**

Autos (grec. Sam) Inny wariant rozwoju sensorycznego, poznawczego, intelektualnego. Przejawia się uwidocznionym odmiennym sposobem funkcjonowania w obszarach interakcji społecznych, komunikacji oraz zachowania się. Może się objawiać w różny sposób u poszczególnych osób. Często towarzyszą wszelkiego rodzaju objawy strachu, zaburzeń snu

i odżywiania, napady paniki, złości, agresji, stereotypowe zachowania, manieryzmy ruchowe.

- **Balkonik**

Urządzenie, które pozwala osobie mającej problemy z poruszaniem się zachować równowagę. Może być na kółkach lub nogach. Pozwala na wykorzystanie dodatkowych punktów podparcia.

- **Bezkolizyjne przejście**

Bezpieczne przejście dostępne wszystkim użytkownikom. Minimalna szerokość dla bezpiecznego przejścia dla pieszych wynosi 3m (przejście nadziemne), 4,5 (przejście podziemne). Jeśli występuje różnica poziomów należy zapewnić pochylnię. Istotnym elementem również jest stosowanie nawierzchni antypoślizgowych oraz niepowodujących zjawiska olśnienia.

- **Bezpośredni dostęp**

W dostępności cyfrowej: dotyczy programów czytających. Umożliwia pominięcie powtarzających się stałych elementów serwisu. Dzięki wykorzystaniu skrótów klawiszowych dostęp do istotnych treści jest łatwiejszy i szybszy.

W dostępności architektonicznej: możliwość samodzielnego dotarcia do punktu docelowego, przez osoby z dysfunkcją narządu ruchu, bez konieczności korzystania z drogi "naokoło".

- **Captcha**

Completely Automated Public Turing test to tell Computers and Humans Apart.

Technika wykorzystywana na stronach www celem potwierdzenia czy przekazywane dane są generowane przez człowieka a nie robota.

Wykorzystywana w celach bezpieczeństwa korzystania z serwisu.

- **Czytnik ekranu**

Program komputerowy, który interpretuje informacje dostępne na monitorze komputera czy ekranie telefonu, a następnie przy pomocy syntezy mowy lub monitora brajlowskiego przekazuje je użytkownikowi. Dedykowany osobom niewidomym, niedowidzącym. Należy do form technologii asystujących.

- **Deklaracja dostępności**

Jest to dokument zawierający informacje określone w ustawie o dostępności cyfrowej, który powinien zostać sporządzony wg wzoru Ministerstwa Cyfryzacji, odnoszące się do konkretnej strony podmiotu publicznego lub aplikacji mobilnej.

- **Dostęp alternatywny**

to takie działania i rozwiązania organizacyjne, które zapewnią osobie ze szczególnymi potrzebami dostęp do budynku, ale nie w sposób samodzielny lub na zasadzie równości z innymi osobami (potrzebna pomoc innej osoby), albo które nie zapewniają dostępu do budynku podmiotu publicznego, ale umożliwiają skorzystanie z usług publicznych w inny sposób (np. online).

- **Elastyczność użycia**

Jedna z zasad uniwersalnego projektowania wskazująca, iż użycie powinno być udostępnione możliwie najszerszej grupie użytkowników.

- **ETR**

EASY TO READ – tekst łatwy do czytania i zrozumienia. Standard stworzony szczególnie z myślą o osobach z niepełnosprawnością intelektualną mający na celu przedstawianie informacji w sposób zrozumiały i przydatny.

- **Faktura kopułkowa**

Wykorzystywana w systemie prowadzącym - ostrzegawczym. Ułożenie kopulek może być w układzie prostokątnym lub przekątnym.

- **Faktura ostrzegająca**

Wykorzystywane w systemie prowadzącym. Jej zastosowanie najczęściej występuje w niebezpiecznych punktach, np. przejścia dla pieszych. Może być faktura stożkowa czy kopułkowa.

- **Faktura prowadząca**

Wykorzystywane w systemie prowadzącym. Jej celem jest umożliwienie poruszania się w przestrzeni osobom z niepełnosprawnością wzroku. Faktura może mieć postać sztabek, żeber.

- **Faktura stożkowa**

Wykorzystywana w systemie prowadzącym - ostrzegawczym. Ułożenie stożków może być w układzie prostokątnym lub przekątnym.

- **Focus**

miejsce, w którym znajduje się punkt akcji na stronie internetowej czy w dokumencie - może to być pozycja w menu, wskaźnik miejsca, w którym wprowadza się tekst albo przeprowadza akcję

- **Google TTS**

Google Text to Speech. Czytnik ekranu dedykowany dla systemu Android. Program jest wyposażony w obsługę syntezy mowy oraz translator.

- **Głuchy**

Głuchy pisany wielką literą to osoba utożsamiająca się z mniejszością kulturowo-językową Głuchych. Bardzo często nie postrzega siebie jako osoby z niepełnosprawnością, a właśnie jako przedstawiciela mniejszości. Jest twórcą/odbiorcą kultury Głuchych – opartej na odrębnym języku – w Polsce jest to polski język migowy (PJM). głucha – osoba, która nie słyszy. Posługuje się PJM. Pojęcie szersze niż Głuchy, bo określa także osoby, które nie identyfikują się z kulturą Głuchych. Wyznacznikiem przynależności nie jest kwestia medyczna (czyli poziom utraty słuchu), a utylitarna – jest to osoba, dla której PJM jest pierwszym językiem. Słowo „G/głuchy” nie ma negatywnych konotacji w środowisku osób głuchych (patrz Polski Związek Głuchych).

- **Hardware**

Są to wszystkie elementy, które wchodzi w skład budowy komputera wraz ze wszelkimi podłączonymi do niego peryferiami.

- **ICD-11**

Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych. Jedenasta wersja Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych oficjalnie wdrożona będzie 1 stycznia 2022 r.

- **Identyczne zastosowanie**

Jedna z zasad uniwersalnego projektowania wskazująca wprowadzanie rozwiązań bez skoncentrowania na jakimś rodzaju niepełnosprawności. Identyczne zastosowanie ma na celu zastosowania jednego rozwiązania, które będzie używane przez każdego użytkownika (osobę starszą, dziecko, osobę niepełnosprawną na wózku, matkę z wózkiem dziecięcym, itd.)

- **Inkluzywny**

czyli tworzący harmonię miejsca, przestrzeni, otoczenia dla każdego użytkownika. Używanie języka inkluzywnego umożliwia zachowanie równowagi społecznej i poszanowanie praw każdego.

- **JAWS**

Job Access With Speech. Czytnik ekranu dedykowany dla systemu operacyjnego Windows. Program jest wyposażony w obsługę syntezy mowy oraz brajla. Umożliwia obsługę wszelkiego rodzaju oprogramowania komputerowego bez użycia wzorku.

- **Kontrast**

różnica pomiędzy dwoma kolorami (np. przedmiotem i ścianą albo napisem i tłem napisu).

- **Kontrast dotykowy**

Różnica faktur pomiędzy powierzchniami np. pomiędzy gładką powierzchnią chodnika a chropowatą powierzchnią płytki sygnalizacyjnej TGSI.

- **LRV**

Light Reflectance Value – poziom odbicia światła od powierzchni. Zasady pomiaru poziomu odbicia światła zostały opisane w brytyjskiej normie BS8493:2008+A1:2010. Na podstawie wartości wskaźnika LRV można m.in. prawidłowo projektować kolorystykę wnętrza z uwzględnieniem zachowania wystarczających kontrastów pomiędzy powierzchnią podłóg, ścian, sufitów i wyposażenia. Wartości wskaźnika LRV są podawane przez wielu producentów materiałów wykończeniowych. Można je również znaleźć w brytyjskiej normie BS 8300:2009.

- **Miejsce parkingowe dla osób uprawnionych**

Miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnością jest wyznaczonym miejscem postojowym, oznaczone białą kopertą na niebieskim tle również oznakowany znakiem pionowym D-18a i uzupełniającą go tabliczką T-29.

- **Napisy dla niesłyszących**

Dodatkowa ścieżka tekstowa umożliwiającą osobom z dysfunkcją słuchu możliwie najpełniejszy odbiór oglądanych treści.

- **Napisy otwarte**

Napisy zawierające ścieżkę dźwiękową (mowę i ważne dźwięki) umieszczone na stałe w materiale wideo - użytkownik nie ma możliwości zmiany ich wyglądu (koloru, wielkości).

- **Napisy rozszerzone**

Jest to dodatkowy opis dźwięków, które towarzyszą dialogowi w oglądanym materiale multimedialnym, np. śmiech bohatera, dźwięki kosiarki za oknem .itp

- **Napisy symultaniczne**

SPT (Symultaniczny Przekaz Tekstowy) przedstawienie w formie tekstu, na ekranie, przebiegu wydarzeń spotkań, konferencji, debat itp. oraz programów telewizyjnych nadawanych na żywo. W sposób dosłowny przedstawia przebieg wydarzenia z uwzględnieniem rozróżnienia osób mówiących.

- **Napisy zamknięte**

Napisy zawierające ścieżkę dźwiękową (mowę i ważne dźwięki) umieszczone w osobnym pliku występującym razem z plikiem wideo - użytkownik ma możliwości zmiany ich wyglądu (koloru, wielkości).

- **Niepełnosprawność intelektualna**

Jest to zaburzenie rozwojowe, które objawia się znacznym obniżeniem funkcji intelektualnych. Niepełnosprawność intelektualna może mieć różny zakres i różne podłoże.

- **Niski poziom wysiłku fizycznego**

Jedna z zasad projektowania uniwersalnego. Proponowane rozwiązanie powinno być możliwe do użycia bez dużego nakładu siły.

- **NVDA**

Czytnik ekranu dedykowany dla systemu operacyjnego Windows. Program jest wyposażony w obsługę syntezy mowy oraz brajla.

- **Osoba głuchoniewidoma**

Osoba, która ma uszkodzony zarówno wzrok jak i słuch. W poznawaniu świata korzysta z tego zmysłu, który jest lepiej funkcjonujący – czasem więc korzysta z aparatów słuchowych, czasem z bardzo mocnych okularów lub lup. Właściwie nie zdarza się sytuacja, w której osoba głuchoniewidoma ma stuprocentowy brak wzroku i słuchu.

- **Osoba niedosłyszająca**

Osoba, która ze względu na uszkodzenie słuchu ma ograniczone możliwości odbioru mowy poprzez słuch. Osoba niedosłyszająca, to taka, której uszkodzenie słuchu jest w stopniu mniejszym niż 70dB.

- **Osoba niesłyszająca**

Osoba, posiadająca wrodzone lub nabyte deficyty biologiczne uniemożliwiające lub utrudniające w znacznym stopniu słyszenie.

Pojęcie najczęściej stosowane przez osoby słyszące wobec osób niesłyszających, przez tych drugich rzadko stosowane. Także dlatego, że definiuje sytuację danej osoby przez pewien brak – niesłyszenie, a nie przez posiadanie jakiejś cechy.

- **Osoba niewidoma**

Osoba, która nie widzi i ma tylko „poczucie światła”. Informacje zbiera przy pomocy słuchu i dotyku. Jest to określenie, którego ludzie używają, żeby mówić o sobie. Jest w powszechnym użyciu (patrz Polski Związek Niewidomych). Tylko niewielka część osób niewidomych obecnie wykorzystuje alfabet Braille’a. Znacznie częściej posługują się przy korzystaniu z komputerów ze zwykłej klawiatury i czytników ekranu.

- **Osoba słabosłysząca**

Pojęcie stosowane wobec osób, które mają problemy ze słuchem, ale ich pierwszym językiem jest język polski. Korzystają z rozwiązań technicznych, które wspomagają słyszenie, napisów itp. Najczęściej nie posługują się PJM.

- **Osoba słabowidząca**

osoba, która ma uszkodzony wzrok, ale to nadal on jest podstawowym lub jednym z podstawowych sposobów zbierania informacji. Różnice w widzeniu kształtów, kolorów, ocenie odległości mogą być bardzo duże.

- **Osoby chorujące psychicznie**

osoby, których niepełnosprawność wynika z chorób układu nerwowego. W różnych momentach mogą bardzo różnie funkcjonować – zależnie od stadium i okresu choroby.

- **Osoby o ograniczonych możliwościach poznawczych**

Określenie stosowane niekiedy wobec osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób z zaburzeniami psychicznymi.

- **Osoby po amputacji kończyn/y**

Osoby po chirurgicznym zabiegu, polegającym na częściowym lub całkowitym usunięciu kończyn/y.

Mogą korzystać ze wszystkich wymienionych rozwiązań technicznych - wózków, kul, protez itp.

- **Osoby ze szczególnymi potrzebami**

Osoby starsze, osoby z niepełnosprawnością lub inne osoby mające trwale lub czasowo naruszoną sprawność w zakresie mobilności czy percepcji (np. ludzie poruszający się przy pomocy kul, protez, wózków, słabi, chorujący, niesłyszący, niedowidzący, z trudnościami manualnymi i poznawczymi, osoby z wózkiem dziecięcym, z ciężkim bagażem itp).

- **Osoby z niepełnosprawnością narządów ruchu**

poruszające się na wózku, korzystające z chodzików lub kul ortopedycznych. Część osób nie korzysta z żadnych sprzętów i ich niepełnosprawność nie jest widoczna na pierwszy rzut oka.

- **Paraplegicy**

osoby, które mają całkowicie niesprawne nogi i w pełni funkcjonujące ręce. Korzystają zwykle z wózków i mają w pełni sprawne ręce.

- **Parsowanie**

sposób w jaki przeglądarka wyświetla stronę internetową

- **Pies asystujący**

specjalnie przeszkolony pies, który może służyć jako pomoc w poruszaniu się (przede wszystkim osobom niewidomym i słabowidzącym) lub wykonywaniu innych czynności

- **Piktogram**

Piktogram to znak, graficzny system komunikacji. Występuje w kolorystyce czarno-białej lub kolorowej. Jednorazowy opis zawsze umieszczony nad symbolem graficznym. Piktogramy stosowane są głównie w celu ułatwienia komunikacji z otoczeniem osobom niemówiącym.

Piktogram to również, oznaczenia przeciwpożarowe, znaki drogowe czy ostrzegawcze. W tym zastosowaniu kolor piktogramu musi wyróżniać się z tła.

- **Pismo bezszeryfowe**

Czcionka, krój pisma, pozbawione ozdobników. Stosowane w miejscach, sytuacjach kiedy wskazana jest jednolita czytelność tekstu.

- **Platforma przyschodowa**

urządzenie techniczne poruszające się na szynie umieszczonej wzdłuż schodów - zasilane elektrycznie. Pozwala ominąć schody osobie na wózku. Zwykle wymaga uruchomienia przez pracownika

- **Podnośnik platformowy**

to urządzenie jest najczęściej używane w miejscach których nie może być zamontowana winda np. w budynkach zabytkowych.

- **Polski język migowy (PJM)**

Język migowy, którym posługują się głusi Polacy. Jest pełnoprawnym językiem, posiada wszystkie cechy języka. Charakteryzuje się gramatyką

wizualnoprzestrzenną – czyli zamiganie jakiegoś znaku w konkretnym miejscu nadaje mu dodatkowe znaczenie (wykorzystywane np. do określenia czasu).

- **Projektowanie uniwersalne**

określone w Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych uniwersalne projektowanie jest podstawowym, domyślnym instrumentem realizacji dostępności. Termin ten odnosi się do rozwiązań, które są użyteczne dla wszystkich ludzi w jak największym zakresie, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznych zmian.

- **Prosta i intuicyjna obsługa**

Jedna z zasad projektowania uniwersalnego. Rozwiązanie, które jest proste, zrozumiałe - niwelujące skomplikowane, niezrozumiałe chaotyczne rozwiązania. Np. może to być instrukcja obrazkowa.

- **Prosty język**

Jasna, zrozumiała, zwięzła komunikacja.

- **Proteza bioniczna**

Innowacyjne rozwiązanie w oprotezowaniu górnej lub dolnej kończyny. Sterowanie protezą polega na wykorzystaniu przekazu fal mózgowych docierających do systemu, który przekształca je na polecenie. Ruch protezy odbywa się poprzez wyobrażenie sobie czynności, którą użytkownik planuje wykonać.

- **Przestrzeń manewrowa**

miejsce potrzebne do wykonywania różnych czynności. Mówimy o niej przede wszystkim w kontekście osób poruszających się na wózkach ale właściwej przestrzeni potrzebują wszyscy użytkownicy

- **Pętla indukcyjna**

Urządzenie, które zmienia dźwięk na fale elektromagnetyczne i w ten sposób dostarcza go do aparatu słuchowego. Ułatwia słyszenie i rozróżnianie mowy.

- **Racjonalne usprawnienia**

Konieczne i stosowne modyfikacje lub adaptacje, niepociągające za sobą nieproporcjonalnych i niepotrzebnych utrudnień, które są niezbędne

w określonych przypadkach dla zapewnienia osobom o szczególnych potrzebach możliwości korzystania z dóbr i usług.

- **Skróty klawiaturowe**

dwu lub wieloprzyciskowe kombinacje klawiszy na klawiaturze, które pozwalają szybciej wykonać jakąś czynności w programach komputerowych czy obsłudze systemu.

- **Software**

Wszelkiego rodzaju oprogramowania komputerowe.

- **System Bluetooth**

Bezprzewodowa komunikacja pomiędzy wszelkiego rodzaju urządzeniami elektronicznymi.

- **System FM**

działa podobnie jak pętla, tylko jako nośnik dźwięku wykorzystywane są fale radiowe.

- **System IR**

tu rolę nośnika dźwięku pełni podczerwień

- **System językowo-migowy (SJM)**

Subkod języka polskiego. Do migania w ten sposób wykorzystywane są znaki PJM połączone gramatyką języka polskiego. Sposób komunikacji właściwie niewykorzystywany przez głuchych.

- **System prowadzenia**

Wykorzystanie kombinacji faktur, kolorów, celem umożliwienia samodzielnego poruszania się w przestrzeniach otwartych czy zamkniętych, przez osoby z niepełnosprawnością wzroku.

- **Technologie asystujące**

Assistive Technologies. Wszelkie możliwe działania, rozwiązania umożliwiające większą niezależność osób niepełnosprawnych w funkcjonowaniu dnia co dziennego oraz społecznego.

- **Tekst alternatywny**

Opis tekstowy wszystkich elementów strony internetowej, aplikacji, dokumentu cyfrowego. Jest odczytywalny dla czytnika ekranu i służy przekazaniu tych wiadomości, które są niezbędne dla użytkowników niewidomych i słabowidzących a które przekazywane są tylko obrazem.

- **Tekst łatwy do czytania i zrozumienia**

Adaptacja tekstu w języku polskim składająca się z wersji tekstowej i uzupełniającej ją ilustracji przygotowana z myślą o osobach z niepełnosprawnością intelektualną.

- **Tetraplegicy**

osoby, które mają porażone wszystkie kończyny. W niektórych przypadkach mogą częściowo używać z rąk, jak i z nóg, ale zakres tej ruchomości może być bardzo różny. Często korzystają z wózków – zarówno ręcznych, jak i elektrycznych.

- **TGSI**

Tactile Ground Surface Indicators. System wypukłych płytek układanych w miejscach, gdzie potrzebne są dodatkowe punkty i linie nawigacyjne dla osób niewidomych i słabowidzących. Powinien być skontrastowany z nawierzchnią nie tylko kształtem ale i kolorem.

- **Totupoint**

Urządzenie wykorzystujące głośnik i znacznik bluetooth. Umożliwia (z wykorzystaniem aplikacji na telefon) odnalezienie punktów w przestrzeni publicznej i budynkach.

- **Transkrypcja**

Przedstawienie mowy w postaci tekstu.

- **Tyflomapa**

Mapa z wypukłymi elementami i napisami w alfabecie brajla - możliwa do odczytania dotykiem.

- **Tyflopodcast**

Rodzaj audycji internetowej dostępnej online, najczęściej cyklicznej, dedykowane osobom niewidomym lub słabowidzącym. Umożliwia poszerzanie informacji w zakresie użytkowania dostępnych technologii.

- **Użytkownicy ekstremalny**

To taki użytkownik, który potencjalnie może mieć największe trudności w skorzystaniu z budynku, chodnika, tramwaju czy strony internetowej.

- **VoiceOver**

Czytnik ekranu dedykowany dla systemu Mac OS X. Program jest wyposażony w obsługę syntezy mowy oraz brajla.

- **WAVE**

Wtyczka dedykowana dla przeglądarek Chrome i Firefox umożliwiająca sprawdzenie dostępności treści internetowych.

- **WCAG**

Standard przygotowany przez konsorcjum W3C obejmujący opis kryteriów sukcesu, które trzeba spełnić żeby strona internetowa, aplikacja mobilna czy dokument był dostępny dla wszystkich. Nie opisuje wymagań dotyczących technologii tylko oczekiwane rezultaty.

- **Wideoinfolinia**

Wideo połączenie z konsultantem celem uzyskania pomocy czy wsparcia w tematach związanych z instytucjami, które taką formę kontaktu umożliwiają. Dedykowane przede wszystkim osobom niesłyszącym.

- **wideotłumacz.pl**

Usługa świadczona przez Polski Związek Głuchych Oddział Łódzki, która polega na zapewnieniu zdalnego dostępu do tłumacza języka migowego.

- **Wymiary i przestrzeń dla podejścia i użycia**

Jedna z zasad projektowania uniwersalnego. Wymiary i przestrzeń dla podejścia i użycia przez każdego użytkownika danego obiektu czy transportu.

- **Wózek aktywny**

Przeznaczony dla osób z niepełnosprawnością pozwalającą na aktywny tryb życia. Napędzany własną siłą mięśni. Charakteryzuje się lekką wagą, szybkim składaniem (np. do samochodu), skrętnością. Często jest wykorzystywany w różnych dyscyplinach sportowych uprawianych przez osoby niepełnosprawne mogące się samodzielnie poruszać.

- **Wózek basenowy**

Umożliwia osobie niepełnosprawnej wejście do basenu lub podróżowanie po plaży. Wyposażony jest w duże pneumatyczne koła, co stanowi ułatwienie dla asystenta osoby z niepełnosprawnością, w prowadzeniu wózka.

- **Wózek elektryczny**

Przeznaczony dla osób ze znaczną niepełnosprawnością ruchową. Zasilany bateryjnie. Sterowany za pomocą dżojstika.

- **Wózek ewakuacyjny**

służy do tego by osoby, które mają problem z poruszaniem się samodzielnie, w momencie gdy jest pożar lub ćwiczenia ewakuacyjne umożliwia sprowadzenie osoby po schodach w momencie gdy winda jest wyłączona. Żeby z niego skutecznie korzystać należy ćwiczyć stosowanie tego urządzenia w praktyce.

- **Wózek osoby niepełnosprawnej**

Urządzenie pozwalające poruszać się osobom mającym problemy z chodzeniem.

- **Wózkowicz**

potoczne określenie osoby poruszającej się na wózku. Upowszechniane m.in. przez p. Marka Sołtysa, czyli prezesa Towarzystwa Przyjaciół Szalonego Wózkowicza z Warszawy. Innym określeniem tej grupy użytkowników jest słowo „wózkersi”, które z kolei pojawia się przede wszystkim w kontekście sportowym.

- **Zaburzenia kognitywne**

Związane są z procesami poznawczymi. Jeśli występują oznacza to problemy z funkcjonowaniem społecznym i codziennym. Mogą dotyczyć m.in. obszarów mowy, pamięci, odbioru rzeczywistości, postrzegania percepcyjnego.

- **Zauważalna informacja**

Jedna z zasad projektowania uniwersalnego. Informacja, która ma dotrzeć do każdego odbiorcy niezależnie od niesprzyjających ku temu predyspozycji czy okoliczności (np. napisy, informacje głosowe, itp.)

- **Zrozumiałość**

Według standardów WCAG 2.0 jest to zasada wskazująca, iż przekazywane treści powinny być przekazywane w sposób zrozumiały a obsługa interfejsu zrozumiała i przewidywalna.

Załącznik nr 13 - Wykaz aktów prawnych

Przegląd aktów prawnych i regulacji dotyczących dostępności

Wzorce związane z obowiązkiem zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami wynikają nie tylko z ratyfikowanych przez Polskę oraz przez Unię Europejską (UE jako organizacja międzynarodowa przystąpiła do Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami) umów międzynarodowych ale także z polskich i unijnych aktów prawnych.

Prawo krajowe

Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. oraz uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 r. – Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M.P. z 1997 Nr 50, poz. 475).

Obydwa akty odnoszą się w swoich przepisach do przeciwdziałania dyskryminacji w dostępie do życia publicznego. Przepis Konstytucji, iż „wszyscy obywatele mają równe prawa”, jest zwięzły i jednoznaczny, nie pomija nikogo i zakazuje dyskryminacji kogokolwiek. Zgodnie z art. 69 Konstytucji, osobom z niepełnosprawnościami władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą (np. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz ustawą o świadczeniach rodzinnych), pomocy w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej. W 1997 r. w Sejmie przyjęto Kartę Praw Osób Niepełnosprawnych, która jasno podkreśla, że osoby niepełnosprawne „mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji”³.

³ K. Wilkońska, Dostępność infrastruktury publicznej dla osób z niepełnosprawnością - informacja Rzecznika Praw Obywatelskich.

Ustawa z 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Ustawa z 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.

Ustawa wdraża w Polsce Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2102 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego oraz Decyzję wykonawczą Komisji (UE) 2018/1523 z dnia 11 października 2018 r. ustanawiającą wzór oświadczenia w sprawie dostępności zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2102 w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego. Ustawa wprowadza do polskiego porządku prawnego wymagania standardu WCAG w wersji 2.1 na poziomie AA (z wyjątkiem konieczności zapewniania napisów na żywo), które stanowią załącznik nr 1 do ustawy. Przepisy te zastępują Rozporządzenie Rady Ministrów o Krajowych Ramach Interoperacyjności z 12 kwietnia 2012 roku. Wprowadzone ustawą rozwiązania zapewnić mają możliwość wygodnego i pełnego użytkowania serwisów internetowych i aplikacji mobilnych.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Ustawa określa, że rehabilitacja społeczna, mająca na celu umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami uczestnictwo w życiu społecznym, realizowana jest m.in. przez likwidację barier w komunikowaniu się, w tym w szczególności barier architektonicznych i transportowych (art. 9). Wykonywanie zadań wynikających z tej ustawy nadzoruje Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, będący sekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego (art. 34 ust. 1). Zadaniem Pełnomocnika jest inicjowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności i barier utrudniających osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie (art. 34 ust. 6 pkt 4)⁴. Ustawa reguluje też korzystanie z transportu przez osoby niewidome

⁴ K. Wilkołaska, op. Cit.

poruszające się z psem przewodnikiem oraz inne osoby z niepełnosprawnościami korzystające z psów asystujących (art. 20a).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa została zmieniona ustawą o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami i w art. 25 ust. 1 pkt 1 został dodany wymóg uzupełnienia dokumentacji konserwatorskiej o rozwiązania, które będą umożliwiały dostosowanie zabytku do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Podobnie jak w ustawie o ochronie zabytków także w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wprowadzone zostały zmiany dotyczące uwzględnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Przepisy zostały zmienione poprzez dodanie zagadnień związanych z uniwersalnym projektowaniem do katalogu spraw, które musi uwzględniać studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane.

Przepis art. 5 pkt 4 Prawa budowlanego, formułuje wymóg zapewnienia warunków do korzystania z obiektów przez osoby z niepełnosprawnościami zgodnie z definicją określoną w Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami – to ważna różnica ponieważ przed ostatnią nowelizacją osoba niepełnosprawna definiowana była zgodnie z zapisami ustawy o rehabilitacji społecznej i zawodowej a więc definicja dotyczyła jedynie osób, które posiadały formalne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności. Definicja konwencyjna jest szersza i odnosi się do wszystkich osób, które mają naruszoną sprawność organizmu i których cechy w połączeniu z cechami otoczenia mogą skutkować niepełnosprawnością. Takie podejście – nazywane "społecznym" wyraźnie podkreśla, że niepełnosprawność powstaje dopiero w zetknięciu z niedostępnym środowiskiem.

Przepis art. 5 ust. 4 ustawy określa, że każdy obiekt budowlany powinien zapewnić „niezbędne warunki do korzystania z obiektów użyteczności publicznej i mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego przez osoby

niepełnosprawne, w tym osoby starsze”. Jest to też znacząca zmiana, z której wciąż nie zdają sobie sprawy niektórzy inwestorzy i architekci. Tak szerokie określenie wymagań dotyczących dostępności powinno wpływać na sposób projektowania budynków użyteczności publicznej. Dodatkowo art. 9 wyłącza możliwość uzyskania zgody na odstępstwa od przepisów techniczno-budowlanych w sytuacji gdyby odstępstwa te miały zmniejszyć dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. Ta zmiana jest wręcz rewolucyjna i powinna docelowo skutkować radykalną poprawą dostępności nowych budynków oraz być podstawą do tworzenia ambitnych projektów uwzględniających dużą dostępność dla osób z niepełnosprawnościami.

Od 19 września 2020 roku budowa pochylni dla osób poruszających się na wózkach nie wymaga uzyskania pozwolenia na budowę oraz zgłoszenia robót budowlanych (art. 29).

Projekt budowlany musi zawierać opis dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (art. 34). W przepisie znów znalazło się odniesienie do definicji określonej w Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami a więc należy zwrócić uwagę, że osoby z niepełnosprawnościami to minimum osoby głuche, słabosłyszące, niewidome, słabowidzące, mające problemy z poruszaniem się i osoby starsze.

Kontrola organu nadzoru budowlanego musi obejmować zgodność budowy (inwestycji) z projektem budowlanym w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, w tym osób starszych (art. 59a).

Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym.

Ustawa określa konieczność dostosowania dworców do obsługi pasażerów z niepełnosprawnościami. Obowiązek taki dotyczy dworców, które spełniają łącznie dwa kryteria: w ponad połowie stanowią własność JST oraz znajdują się w mieście powyżej 50 tys. mieszkańców i łącznie odjeżdża z nich w ciągu roku ponad 500 tys. pasażerów. Należy jednak podkreślić, że te wymagania zostały określone bardzo wąsko. Z punktu widzenia pasażera z niepełnosprawnością właściwie wielkość dworca nie ma znaczenia. Dodatkowo należy podkreślić, że w ratyfikowanej przez Polskę Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami nasz kraj zobowiązał się do zapewniania dostępności transportu bez ograniczeń (art. 9 określa nawet, że dostępność ma być zapewniona niezależnie od miejsca zamieszkania).

Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych.

W tym akcie prawnym określona jest liczba miejsc parkingowych (art. 12a) przeznaczonych dla uprawnionych osób z niepełnosprawnością posługujących się „kartą parkingową”. Liczba ta jest zależna od wielkości parkingu.

Ustawa Prawo Zamówień Publicznych.

Ustawa określa wymagania opisu dostępności w SWZ.

Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym.

Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami wprowadziła konieczność uwzględnienia dostępności przy zleceniu organizacji publicznego transportu zbiorowego poprzez konieczność uwzględnienia w SWZ wymagań dotyczących montażu w pojazdach rozwiązań technicznych służących zapewnieniu dostępności. Po przeprowadzonym postępowaniu organizator transportu jest zobowiązany w umowie zawieranej z wybranym wykonawcą uwzględnić zapisy dotyczące dostosowania środków transportu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Należy także zwrócić uwagę na zobowiązania dotyczące organizowania transportu zbiorowego, które powodują że obowiązkowe jest prowadzenie analiz i badania potrzeb przewozowych z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. Prawo przewozowe.

Przewoźnik powinien podejmować działania ułatwiające podróżnym, w szczególności osobom o ograniczonej zdolności ruchowej oraz osobom niepełnosprawnym, korzystanie ze środków transportowych (art. 14 ust. 2)⁵. Jest to norma bardzo ogólna.

Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym.

Ustawa wprowadza definicję wózka inwalidzkiego (w zasadzie lepiej używać rzeczownika „wózek” bez przymiotnika „inwalidzki”) (art. 2) oraz innych urządzeń, które mogą być wykorzystywane przez osoby

⁵ K. Wilkołaska, op. cit.

z niepełnosprawnościami. Ustawa reguluje także kwestie związane z wykorzystywaniem karty parkingowej. Dodatkowo należy zaznaczyć, że ustawa reguluje sposób warunkowego poruszania się pieszych (w tym osób z niepełnosprawnościami) po drodze dla rowerów oraz sposób zachowania kierowców przed przejściem dla pieszych, po którym porusza się osoba z białą laską lub o widocznej niepełnosprawności ruchowej (art. 26). W art. 58 ustawy znalazła się też regulacja dotycząca oznaczania pojazdów dostosowanych do przewozu osób z niepełnosprawnościami.

Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

Wydane na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo budowlane, określa warunki techniczne, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. W zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami reguluje m.in.:

- brak ograniczeń dotyczących położenia pochylni dla osób na wózkach – brak skrajni przy granicy działki (art. 12),
- konieczność zapewnienia utwardzonego dojścia do wejścia do budynku i zagwarantowanie dostępności tego wejścia dla osób z niepełnosprawnościami – dotyczy budynków użyteczności publicznej znajdujących się na otwartym i zamkniętym terenie (art. 16 oraz art. 3),
- liczbę miejsc parkingowych i położenie tych miejsc (art. 20) – miejsca dla osób z niepełnosprawnością mogą być sytuowane bez zachowania skrajni wobec budynków (w tym okien),
- wielkość miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami (art. 21),
- dostępność śmietników i pergol dla osób z niepełnosprawnościami (art. 22),
- konieczność zapewnienia dźwigu osobowego pozwalającego dostać się na wszystkie kondygnacje użytkowe budynków użyteczności publicznej (art. 54),
- konieczność zapewnienia rozwiązań technicznych umożliwiających dostanie się osobom z niepełnosprawnościami na wszystkie

kondygnacje budynku użyteczności publicznej, który nie musi być wyposażony w dźwig (tzw. niski budynek) (art. 55),

- szerokość drzwi (min. 90 cm) i wysokość progu (maks. 2 cm) w wejściu do budynku (art. 61),
- wymiary pochylni (art. 70),
- szczegóły techniczne projektowania pochylni i oznaczania schodów (art. 71),
- konieczność stosowania rozwiązań technicznych umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami poruszanie się wewnątrz budynków użyteczności publicznej, w których występują różnice w poziomie podłóg (art. 74),
- niestosowanie progów wewnątrz budynków użyteczności publicznej oraz stosowanie drzwi o szerokości nie mniejszej niż 90 cm (art. 75),
- wymiary kabiny natryskowej dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (art. 81),
- wymiary kabiny ustępowej dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (art. 86),
- organizację miejsca parkingowego w garażu (art. 104, 105),
- możliwość otwarcia okien i drzwi przez osoby z niepełnosprawnością (art. 155),
- wymiary dźwigu osobowego dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (art. 193),
- rozmiar i sposoby stosowania balustrad (art. 298).

Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie.

Rozporządzenie jest wydane na podstawie ustawy prawo budowlane i reguluje niektóre rozwiązania, które powinno się stosować na drogach publicznych w kontekście dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Są to:

- takie projektowanie szerokości i sposobu zagospodarowania chodnika żeby zapewniał łatwość korzystania przez osoby niepełnosprawne (art. 44),
- pochylenie chodnika, wymogi dotyczące pochylni (art. 45),
- liczba i położenie miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami na MOP (art. 115),
- nawierzchnia miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnością (art. 116),
- wymiary i sposób projektowania rampy łączącej peron tramwajowy z przejściem dla pieszych (art. 120),
- sposób projektowania dojścia do bezkolizyjnego przejścia dla pieszych (art. 127),
- system łączności alarmowej i jego dostosowanie do potrzeb osób na wózkach (art. 164).

Wymagania określone w rozporządzeniu nie są wystarczające dla zaprojektowania rozwiązań zgodnych z projektowaniem uniwersalnym i nie mogą być jedyną drogą do zapewnienia dostępności.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 30 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie homologacji typu tramwajów i trolejbusów.

Rozporządzenie szczegółowo określa wymagania jakie muszą spełnić pojazdy szynowe i trolejbusy żeby zostały dopuszczone do ruchu w Polsce. Wśród wymogów znajdują się różne kwestie dotyczące dostępności.

Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020

Wytyczne regulują wdrażanie horyzontalnej zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności. Ważną częścią wytycznych są standardy dostępności. Zgodnie z nimi dostępność powinna być opisana w kontekście minimum 6 grup użytkowników: osób głuchych, słabosłyszących, niewidomych,

słabowidzących, osób z niepełnosprawnością narządów ruchu i osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Szczegółowe zasady stosowania zasady i wytycznych znaleźć można w poradniku przygotowanym przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju⁶.

Prawodawstwo międzynarodowe.

Prawodawstwo międzynarodowe kładzie szczególny nacisk na aspekty przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu ze względu na niepełnosprawność oraz na wyrównywanie szans i równoprawne traktowanie osób z niepełnosprawnościami.

Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych (Convention on the Rights of Persons with Disabilities – Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ A/RES/61/106 z dnia 13 Grudnia 2006)

Jest to podstawowy akt prawa międzynarodowego regulujący prawa osób z niepełnosprawnościami. Konwencja została ratyfikowana przez Polskę w 2012 roku. Do Konwencji przystąpiła też Unia Europejska implementując rozwiązania opisane w Konwencji do swojego porządku prawnego i systemu wydatkowania funduszy europejskich.

Plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie.

Komitet Ministrów Rady Europy przyjął w dniu 5 kwietnia 2006 r. „Plan Działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie na lata 2006-2015” (Zalecenia nr Rec(2006)5 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich). Dostępne środowisko zabudowane odgrywa tutaj kluczową rolę jako przestrzeń do integracji społecznej i arena działań służących budowie społeczeństwa obywatelskiego opartego na poszanowaniu praw jednostki.

⁶ https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/24334/wersja_interaktywna.pdf

Zalecenie nr Rec(2009)8 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich o osiągnięciu pełnej integracji przez zastosowanie zasad projektowania uniwersalnego (przyjęta przez Komitet Ministrów dnia 21 października 2009 r. na 1068 posiedzeniu Przedstawicieli Ministrów)

W tym dokumencie Komitet Ministrów Rady Europy zobowiązuje państwa członkowskie do promocji projektowania uniwersalnego, wdrażania go w ramach realizacji polityk publicznych i edukacji we wszystkich zawodach związanych z kształtowaniem środowiska.

Państwa członkowskie powinny dążyć do zapewnienia, by wszystkie odpowiednie obszary polityki uwzględniały ogólny cel tworzenia środowiska zabudowanego wolnego od barier; tworzenie wytycznych i standardów, a jeśli okaże się to konieczne również i ustawodawstwa, popierających dostępność i użyteczność budynków, pomieszczeń publicznych oraz środowiska zewnętrznego dla osób niepełnosprawnych, z uwzględnieniem szczególnego charakteru budynków zabytkowych; zapewnienie, by uniwersytety i instytucje odpowiedzialne za szkolenie we wszystkich zawodach zajmujących się zagospodarowaniem środowiska (takich jak architekci i urbaniści, fachowcy z sektora budowlanego, konserwatorzy dziedzictwa kulturowego i specjaliści ds. turystyki kulturalnej) promowały zasadę uniwersalnego projektowania w swoich programach nauczania początkowego i doskonalenia oraz poprzez zastosowanie innych odpowiednich środków; promowanie korzystania z pomocy technicznych i innowacji technologicznych w celu wzrostu dostępności środowiska zabudowanego i zapewnienia osobom niepełnosprawnym równych szans uczestnictwa w życiu społecznym. Praktyki takie powinny być stosowane wobec nowych konstrukcji i stopniowo rozszerzane na istniejące budynki; wspieranie tworzenia, wyznaczania i utrzymania ośrodków popierających zasady uniwersalnego projektowania; zapewnienie, by zwracano należną uwagę na bezpieczeństwo osób niepełnosprawnych przy projektowaniu procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych i procedur ewakuacji; zapewnienie, by zwierzętom towarzyszącym osobom niepełnosprawnym nie zabraniano dostępu do budynków i terenów publicznych; wdrożenie rezolucji nr ResAP(2001)1 w sprawie wprowadzenia zasad uniwersalnego projektowania do programów nauczania wszystkich zawodów związanych z tworzeniem środowiska budowlanego.

Implementacją tych zaleceń w Polsce jest przede wszystkim ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami a w kontekście prawa unijnego Rozporządzenie Ogólne 1303/2013⁷ roku w szczególności jego art. 7.

Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010-2020 z dnia 15 listopada 2010 r. (KOM 2010 636)

Kryzys gospodarczy negatywnie wpłynął na sytuację osób niepełnosprawnych i sprawił, że konieczne stało się szybkie podjęcie działań. Celem niniejszej strategii jest poprawa jakości życia poszczególnych osób oraz odniesienie korzyści przez społeczeństwo i gospodarkę bez powodowania zbędnych obciążeń dla przemysłu i administracji. Komisja określiła osiem podstawowych obszarów działania: dostępność, uczestnictwo, równość, zatrudnienie, kształcenie i szkolenie, ochrona socjalna, zdrowie i działania zewnętrzne. „Dostępność” oznacza, że osoby niepełnosprawne mają dostęp, na równych prawach z innymi, do środowiska fizycznego, transportu, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz pozostałych obiektów i usług.

Artykuł 1 Karty Praw Podstawowych UE z 14 grudnia 2007 r. (2007/C 303/01)

Przepis ten stanowi, że: „Godność człowieka jest nienaruszalna. Musi być szanowana i chroniona.” Artykuł 26 stanowi: „Unia uznaje i szanuje prawo osób niepełnosprawnych do korzystania ze środków mających zapewnić im samodzielność, integrację społeczną i zawodową oraz udział w życiu społeczności.” Ponadto przepis art. 21 zakazuje wszelkiej dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność.

⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 181/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. dotyczące praw pasażerów w transporcie autobusowym i autokarowym oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2006/2004

Rozporządzenie wprowadza ogólną zasadę dostępności transportu autobusowego i autokarowego dla osób z niepełnosprawnościami (punkt (7) wstępu) oraz stosowania zasad projektowania uniwersalnego przy budowie, remoncie i modernizacji dworców i terminali autobusowych (punkt (9) wstępu). Dodatkowo jako sposób na zapewnienie dostępności wskazane zostały też szkolenia dla personelu.

Punkt 14 wstępu wskazuje na konieczność zapewnienia informacji o komunikacji autobusowej w formach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami.

Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób z niepełnosprawnościami (ang. The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities) (Rezolucja 48/96)

Duże znaczenie dla upowszechnienia idei równości miało przyjęcie w dniu 20 grudnia 1993 r. podczas 48 sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ (Rezolucja 48/96) Standardowych Zasad Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych (ang. The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities). Podstawową zasadą odnoszącą się wprost do środowiska fizycznego, a w szczególności przestrzeni publicznej jest zasada 5, mówiąca o dostępności, a która brzmi: „Państwa (organizacje, władze lokalne) powinny zdawać sobie sprawę z ogromnego znaczenia problemu dostępności w procesie wyrównywania szans we wszystkich sferach życia społecznego. Wobec osób dotkniętych jakąkolwiek formą niepełnosprawności, Państwa powinny:

- inicjować programy działania zmierzające do udostępnienia im środowiska fizycznego;
- wprowadzić rozwiązania ułatwiające dostęp do informacji i środków komunikacji międzyludzkiej”.

Dostępna przestrzeń publiczna to warunek uzyskania przez osoby z niepełnosprawnościami dostępu do opieki medycznej, którą opisuje druga

spośród Standardowych Zasad, edukacji (zasada 6), zatrudnienia (zasada 7), kultury (zasada 10), sportu i rekreacji (zasada 11) czy życia religijnego (zasada 12). Konsekwencją prac nad zasadami było przyjęcie omówionej wyżej Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami. Należy zwrócić uwagę, że kwestie równości są jedną z polityk publicznych realizowanych zarówno przez ONZ i jego agendy, jak i przez Unię Europejską.

Deklaracja Barcelońska

Dnia 28 listopada 1995 r. 56 przedstawicieli miast europejskich podczas Konferencji „Miasto i niepełnosprawni” przyjęło Deklarację Barcelońską. Na dzień dzisiejszy Deklarację podpisało już ponad 400 miast, w tym Gdynia jako jedyne miasto z Polski. Deklaracja Barcelońska podobnie jak Standardowe Zasady jest dokumentem uniwersalnym wskazującym cele polityki władz lokalnych, a bazuje na podstawowych prawach człowieka, równoprawnym korzystaniu ze wszystkich aspektów życia publicznego, w tym również prawa do samodzielnego uczestnictwa we wszystkich wydarzeniach lokalnych społeczności. Nadrzędność dostępności wymaga od samorządów lokalnych i innych operatorów przestrzeni podjęcia działań w celu likwidacji barier w dostępie osób z niepełnosprawnościami do przestrzeni publicznej i informacji na jej temat. Celem Deklaracji Barcelońskiej jest zachęcenie władz lokalnych do wdrażania w lokalnym prawodawstwie zapisów dotyczących integracji osób z niepełnosprawnościami w społeczeństwie, które reprezentuje. Projekt ten stwarza okazję do tworzenia polityki rozwoju miejscowości przez przedstawicieli władz lokalnych w porozumieniu z organizacjami osób niepełnosprawnych⁸.

Zalecenie nr Rec(2006)5 Komitetu Ministrów (przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 5 kwietnia 2006 podczas 961 posiedzenia zastępców ministrów) dla państw członkowskich.

Plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie 2006-2015. Ogólnym celem działań jest tworzenie społeczeństwa dla wszystkich. Dostępne środowisko odgrywa kluczową rolę w tworzeniu bardziej integracyjnego społeczeństwa, w którym osoby niepełnosprawne mogą uczestniczyć w życiu codziennym. Wymaga to

⁸ K. Wilkołaska, op. cit.

znajomości istniejących barier, włączając postawy i bariery fizyczne, a także zaangażowania w likwidację tych barier poprzez działania pozytywne i inne środki.

Rezolucja ResAP(2001)3 w sprawie dążenia do pełnego obywatelstwa osób niepełnosprawnych poprzez nowe technologie sprzyjające włączeniu społecznemu

Zalecenie 4.4 Integracja i środowisko odnosi się do stosowania nowoczesnych technologii informacyjnych w transporcie i zapewnianiu informacji o transporcie.

Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1300/2014 z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie technicznych specyfikacji interoperacyjności odnoszących się do dostępności systemu kolei Unii dla osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej możliwości poruszania się.

Dokument ten w skrócie nazywany jest TSI PRM i stanowi podstawowy zbiór zasad regulujących projektowanie budynków i pojazdów związanych z transportem szynowym. Ze względu na obszerność dokumentu nie będziemy tutaj zamieszczać jego szczegółowego opisu.

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006

Rozporządzenie przede wszystkim w art. 7 wprowadza zasadę horyzontalną dbania o równość szans i niedyskryminację wszystkich, w tym osób z niepełnosprawnościami, na każdym etapie wdrażania funduszy europejskich. Ten akt prawny jest podstawą do wszystkich działań antidyskryminacyjnych w ramach interwencji funduszowej i powinien być traktowany, zgodnie z jego założeniem, jako podstawa myślenia o polityce równościowej.

DECYZJA RADY z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie zawarcia przez Wspólnotę Europejską Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych (2010/48/WE)

Dokument ten jest wyrazem przystąpienia Unii Europejskiej do Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami. Należy podkreślić, że jest to jedyna Konwencja ONZ do której przystąpiła UE jako organizacja międzynarodowa. Wyraża to wagę jaką Unia i jej członkowie powinni przywiązywać do realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Na poziomie wykonawczym oznacza to, że przy ocenie wniosków o dofinansowanie kwestie związane z zapewnieniem dostępności powinny być traktowane priorytetowo i zapewnienie dostępności nie powinno być nigdy traktowane w kategorii dodatkowych kosztów a jako realizację jednej z podstawowych polityk publicznych Unii Europejskiej i Polski.

Załącznik nr 14 - narzędzie do przeglądu procedury

Organizacja spotkania z mieszkańcami

Krok	Nazwa działania	Opis działania	Wpływ na osobę z dysfunkcją ruchu	Wpływ na osobę głuchą	Wpływ na osobę słabosłyszącą	Wpływ na osobę niewidomą	Wpływ na osobę słabowidzącą	Wpływ na osobę z niepełnosprawnością intelektualną	Wpływ na osobę chorującą psychicznie
1.	Przygotowanie informacji – ulotki, plakatu	Przygotowanie informacji, ulotki plakatu o spotkaniu z mieszkańcami	Opisanie w opisie dostępności możliwości dotarcia do lokalu, opis toalety, miejsca parkingowego, dostosowania miejsca pracy.	Umieszczenie ogłoszenia w polskim języku migowym, uwzględnienie możliwości korzystania z tłumacza w czasie spotkania	Umieszczenie w opisie informacji o warunkach akustycznych, wymaganiach dotyczących rozmów przez telefon/wideo, występowanie pętli indukcyjnej i innych urządzeń ułatwiających komunikowanie	Umieszczenie w informacji o dostępności obiegu dokumentów, stosowaniu wymagań określonych w WCAG itp.	Umieszczenie w ogłoszeniu informacji o rozwiązaniach ułatwiających nawigację w budynku.	Umieszczenie w ogłoszeniu informacji dotyczących rozwiązań dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w budynku.	Umieszczenie w ogłoszeniu informacji na temat obciążeń występujących na danym stanowisku.
2.	Umieszczenie ogłoszenia o spotkaniu z mieszkańcami na tablicach informacyjnych	Publikacja ogłoszenia w miejscu przyjętym dla tego typu ogłoszeń.	Publikacja ogłoszenia za pośrednictwem instytucji/ organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	Publikacja ogłoszenia za pośrednictwem instytucji/ organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Publikacja wersji ogłoszenia w polskim języku migowym.	Publikacja ogłoszenia za pośrednictwem instytucji/ organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	Publikacja ogłoszenia za pośrednictwem instytucji/ organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Publikacja na stronie internetowej zgodnej z WCAG 2.1 na poziomie AA.	Publikacja ogłoszenia za pośrednictwem instytucji/ organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Publikacja na stronie internetowej zgodnej	Publikacja ogłoszenia za pośrednictwem instytucji/ organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	Publikacja ogłoszenia za pośrednictwem instytucji/ organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Krok	Nazwa działania	Opis działania	Wpływ na osobę z dysfunkcją ruchu	Wpływ na osobę głuchą	Wpływ na osobę słabosłyszącą	Wpływ na osobę niewidomą	Wpływ na osobę słabowidzącą	Wpływ na osobę z niepełnosprawnością intelektualną	Wpływ na osobę chorującą psychicznie
							z WCAG 2.1 na poziomie AA.		
3.	Ogłoszenie o spotkaniu z mieszkańcami i w serwisie internetowym	Publikacja w sposób przyjęty w danej instytucji (online i na tablicy ogłoszeń)	Umieszczenie ogłoszenia na wysokości, która pozwala je odczytać osobie na wózku.	Brak szczególnych wymagań.	Brak szczególnych wymagań.	Ogłoszenie na stronie internetowej zgodnej z WCAG 2.1 na poziomie AA.	Ogłoszenie na stronie internetowej zgodnej z WCAG 2.1 na poziomie AA.	Brak szczególnych wymagań.	Brak szczególnych wymagań.
4.	Organizacja spotkania	Udział w spotkaniu powinien gwarantować wszystkim potencjalnym pracownikom równy dostęp do lokalu i miejsca.	Organizacja spotkania w miejscu dostępnym architektonicznie – możliwość samodzielnego wjechania na wózku do budynku i pomieszczenia. Możliwość organizacji spotkania przy pomocy aplikacji do wideorozmów.	Zapewnienie tłumacza języka migowego podczas spotkania.	Zapewnienie pętli indukcyjnej lub innego rozwiązania technicznego podczas spotkania	Udzielenie szczegółowej informacji dotyczącej sposobu dotarcia na miejsce spotkania.	Udzielenie szczegółowej informacji dotyczącej sposobu dotarcia na miejsce spotkania.	Nie ma konkretnych potrzeb.	Ograniczenie do minimum rozwiązań generujących stres.

Organizacja sesji rady gminy

Krok	Nazwa działania	Opis działania	Wpływ na osobę z dysfunkcją ruchu	Wpływ na osobę głuchą	Wpływ na osobę słabosłyszącą	Wpływ na osobę niewidomą	Wpływ na osobę słabowidzącą	Wpływ na osobę z niepełnością intelektualną	Wpływ na osobę chorującą psychicznie
1	Przygotowanie materiałów na sesję	przygotowanie projektów uchwał i materiałów – jeśli któryś z członków rady jest osobą ze szczególnymi potrzebami wszystkie materiały muszą być przygotowane zgodnie z jego potrzebami.	Brak szczególnych wymagań	Materiały, które będą umieszczone publicznie można (nie jest to obowiązek) przetłumaczyć na polski język migowy. Warto żeby przetłumaczyć przynajmniej zapowiedź sesji, żeby osoby głuche mogły zdecydować czy chcą wziąć udział w posiedzeniu.	Brak szczególnego wpływu	Pamiętaj, żeby wszystkie materiały były przygotowane w sposób dostępny. Pomoże w tym poradnik dostępny na www.spoldzielniafado.pl	Pamiętaj, żeby wszystkie materiały były przygotowane w sposób dostępny. Pomoże w tym poradnik dostępny na www.spoldzielniafado.pl	Materiały, które będą umieszczone publicznie można (nie jest to obowiązek) przygotować w tekście łatwym do czytania i zrozumienia. Warto żeby przygotować przynajmniej zapowiedź sesji, żeby osoby z niepełnością intelektualną mogły zdecydować czy chcą wziąć udział	Brak szczególnego wpływu

Krok	Nazwa działania	Opis działania	Wpływ na osobę z dysfunkcją ruchu	Wpływ na osobę głuchą	Wpływ na osobę słabosłyszącą	Wpływ na osobę niewidomą	Wpływ na osobę słabowidzącą	Wpływ na osobę z niepełnością intelektualną	Wpływ na osobę chorującą psychicznie
								w posiadzeniu.	
2	Przygotowanie porządku sesji	przygotowanie porządku obrad według ustalonej kolejności (czasami uchwały są zależne od siebie) podpisanie porządku sesji oraz zawiadomień i ogłoszeń przez przewodniczącego rady	Brak szczególnego wpływu	Brak szczególnego wpływu	Brak szczególnego wpływu	Brak szczególnego wpływu	Brak szczególnego wpływu	Brak szczególnego wpływu	Brak szczególnego wpływu
3	Zawiadomienie o sesji radnych i mieszkańców, pracowników, media i jednostki	zamieszczenie porządku w BIP, na eSesji oraz na stronie internetowej wraz z projektami uchwał i innymi materiałami - ew. w przypadku sesji zdalnej przygotowanie spotkania w aplikacji ZOOM - wysłanie drogą mailową porządku obrad sesji i materiałów do radnych na 7 dni przed sesją	Ogłoszenia powinny być umieszczane w ten sposób w przestrzeni publicznej żeby mogły się z nimi zapoznać także osoby poruszające się na wózku.	Umieść w zaproszeniu na sesję informacji o możliwości zamówienia tłumacza języka migowego – zgodnie z art. 9 ustawy o języku migowym i sposobach komunikowania się każdy organ władzy publicznej jest zobowiązany na wniosek udostępnić tłumaczenie	Poinformuj w materiałach czy w miejscu dla publiczności jest pętla indukcyjna. Jeśli nie ma jej tam na stałe umieść informację o możliwości zwrócenia się z wnioskiem o zapewnienie pętli.	Pamiętaj o dostępności strony internetowej zgodnie z wymaganiami załącznika nr 1 do ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych	Pamiętaj o dostępności strony internetowej zgodnie z wymaganiami załącznika nr 1 do ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych	W miarę możliwości upowszechniaj zaproszenie na sesję z informacją o jej przebiegu w tekście łatwym do czytania i rozumienia	Brak szczególnego wpływu

Krok	Nazwa działania	Opis działania	Wpływ na osobę z dysfunkcją ruchu	Wpływ na osobę głuchą	Wpływ na osobę słabosłyszącą	Wpływ na osobę niewidomą	Wpływ na osobę słabowidzącą	Wpływ na osobę z niepełnością intelektualną	Wpływ na osobę chorującą psychicznie
		<ul style="list-style-type: none"> - wysłanie drogą mailową porządku obrad sesji do gości - wywieszenie zawiadomienia o sesji (tablica ogłoszeń, słupy ogłoszeniowe, prasa w zależności od praktyki). 							
-4.	Dodatkowe czynności przed sesją	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowanie scenariusza dla przewodniczącego rady oraz jego weryfikacja z przewodniczącym - przygotowanie listy obecności radnych oraz gości - wysłanie drogą mailową radnym oraz zaproszonym gościom danych do logowania w przypadku sesji zdalnej - przygotowanie sali konferencyjnej na potrzeby zorganizowania sesji 	W przypadku gdy sesja odbywa się w sali obrad zadbaj o dostępność architektoniczną miejsc dla publiczności i gości – sprawdź możliwość dotarcia do sali obrad	Jeśli została zgłoszona potrzeba zapewnienia tłumacza potwierdź jego obecność. Pamiętaj, że kilkugodzinne spotkanie wymaga pracy zespołu minimum 2 tłumaczy.	Jeśli została zgłoszona potrzeba instalacji pętli – zapewnij jej podłączenie na sali. Oznacz miejsca, w których będzie się ona znajdować.	Jeśli wśród zaproszonych gości znajduje się osoba niewidoma zapewnij ramkę do podpisu na liście obecności.	Brak szczególnych wymagań	Brak szczególnych wymagań	Brak szczególnych wymagań

Krok	Nazwa działania	Opis działania	Wpływ na osobę z dysfunkcją ruchu	Wpływ na osobę głuchą	Wpływ na osobę słabosłyszącą	Wpływ na osobę niewidomą	Wpływ na osobę słabowidzącą	Wpływ na osobę z niepełnością intelektualną	Wpływ na osobę chorującą psychicznie
		zarówno stacjonarnej jak i zdalnej							
5.	Obrady sesji	zapewnienie jawności przebiegu sesji w trybie on-line na żywo w czasie rzeczywistym oraz utrwalenie (sporządzenie nagrania) z obrad.	Brak szczególnych wymagań	Zapewnienie tłumaczenia w przypadku gdy została zgłoszona taka potrzeba.	Zapewnienie pętli w przypadku gdy została zgłoszona taka potrzeba. Dobrą praktyką jest zapewnienie napisów na żywo w czasie transmisji.	Jeśli w czasie sesji pojawi się osoba niewidoma zapewnij jej pomoc w dotarciu do sali obrad. Jeśli przewidziane są prezentacje należy zapewnić osobę, która dokona audiodeskrypcji przedstawianych materiałów	Brak szczególnych wymagań	Brak szczególnych wymagań	Miejsca dla publiczności powinny zapewniać możliwość skorzystania z pokoju wyciszenia i swobodne przejście między tym pokojem a salą obrad
6.	Publikacja nagrania z obrad sesji	Przed publikacją nagrania i zamieszczeniem w serwisie internetowym wykonanie transkrypcji mowy oraz wykonanie opisu alternatywnego do pliku	Brak szczególnych wymagań	Materiał filmowy z sesji musi być wyposażony w napisy. Dobrą praktyką będzie umieszczenie tłumaczenia na polski język migowy	Materiał filmowy z sesji musi być wyposażony w zsynchronizowane w czasie napisy.	W razie potrzeby materiał wideo musi być uzupełniony o audiodeskrypcję – opis informacji, które są istotne dla zrozumienia treści filmu ale nie są dostępne wzrokiem.	W razie potrzeby materiał wideo musi być uzupełniony o audiodeskrypcję – opis informacji, które są istotne dla zrozumienia treści filmu ale nie są dostępne wzrokiem.	W miarę możliwości warto opublikować podsumowanie sesji przygotowane w tekście łatwym do czytania i zrozumienia	Brak szczególnych wymagań

Załącznik nr 15 - wzór ogłoszenia o pracę

OGŁOSZENIE

Nazwa podmiotu

Ogłoszenie o naborze nrz dnia r.

- **Oferty: do 15 października 2021**
- **Wymiar etatu: 1**
- **Stanowiska: 1**
- **Status: nabór w toku**
- **Dodatkowe**

Wójt poszukuje kandydatów/kandydatek na stanowisko: specjalista do spraw dochodów organu w wydziale finansów i budżetu

Miejsce wykonywania pracy:

Adres urzędu:

WARUNKI PRACY

Praca administracyjno-biurowa. Praca przy komputerze. Krajowe lub zagraniczne wyjazdy służbowe. Budynek Urzędu jest w znacznym zakresie dostosowany dla potrzeb osób z niepełnosprawnością. Przy wejściu do budynku brak progów utrudniających wjazd wózkiem, schody w holu głównym są wyposażone w ruchome platformy do transportu wózka, wewnątrz budynku zapewniona jest odpowiednia szerokość ciągów komunikacyjnych. Windy wyposażone są w informację głosową oraz oznakowanie dla osób niewidomych, natomiast nie są dostosowane do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich w zakresie usytuowania poręczy i tablicy przyzywowej. W budynku znajduje się 5 toalet przystosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Istnieje możliwość dostosowania warunków prowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Pracownikom oferujemy:

- umowa o pracę
- trzynaste wynagrodzenie, bogaty pakiet szkoleń, staże eksperckie, refundacje nauki języka i studiów podyplomowych
- pakiet socjalny: dofinansowanie wypoczynku, możliwość dofinansowania kart sportowych,
- elastyczne formy pracy, w tym ruchomy system czasu pracy: rozpoczęcie pracy w godz. 7.00-9.00. Warunki dotyczące charakteru pracy na stanowisku i sposobu wykonywania zadań
- obsługa klienta zewnętrznego i wewnętrznego w tym krajowe wyjazdy służbowe
- częste reprezentowanie urzędu na zewnątrz
- praca przy komputerze opis dostępności budynku dla osób z niepełnosprawnością znajduje się na stronie: <https://gmina....> (link)

ZAKRES ZADAŃ

.....

WYMAGANIA NIEZBĘDNE

- Wykształcenie: wyższe
- doświadczenie zawodowe: co najmniej 1 rok w administracji publicznej lub we wdrażaniu funduszy europejskich
- znajomość krajowych aktów prawnych z zakresu finansów publicznych
- znajomość zasad przeciwdziałania i korygowania nieprawidłowości, w tym nadużyć finansowych,
- znajomość kpa, prawa zamówień publicznych, finansów publicznych
- umiejętność obsługi pakietu MS Office: Word, Excel
- organizacja pracy i orientacja na osiągnięcie celów, współpraca, komunikacja, rzetelność, myślenie analityczne
- Posiadanie obywatelstwa polskiego
- Korzystanie z pełni praw publicznych
- Nieskazanie prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe

DOKUMENTY I OŚWIADCZENIA NIEZBĘDNE

- Dokumenty należy przygotować w języku polskim. W przypadku przedstawienia dokumentów w języku obcym należy dołączyć również ich tłumaczenie na język polski.
- CV
- kopia dokumentu potwierdzającego wykształcenie – w przypadku ukończenia studiów wyższych na uczelni zagranicznej prosimy o przesłanie kopii pisemnej informacji o zagranicznym dyplomie wydanej przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej
- kopia dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność – w przypadku kandydatów, którzy zamierzają skorzystać z pierwszeństwa w zatrudnieniu, gdy znajdą się w gronie pięciu najlepszych kandydatów
- najpóźniej w dniu rozmowy kwalifikacyjnej, kandydaci przekazują/uzupełniają wszystkie wymagane prawem oświadczenia, w tym własnoręcznie podpisane: oświadczenie o posiadaniu obywatelstwa polskiego, oświadczenie o korzystaniu z pełni praw publicznych, oświadczenie o nieskazaniu prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe. Aktualny wzór oświadczeń jest dostępny pod adresem:
<https://www.....>
- Niedostarczenie tych dokumentów w wyznaczonym terminie jest jednoznaczne z rezygnacją z naboru
- Oświadczenie o posiadaniu obywatelstwa polskiego
- Oświadczenie o korzystaniu z pełni praw publicznych
- Oświadczenie o nieskazaniu prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe

DOKUMENTY I OŚWIADCZENIA DODATKOWE

- Kopia dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność - w przypadku kandydatek/kandydatów, zamierzających skorzystać z pierwszeństwa

w zatrudnieniu w przypadku, gdy znajdą się w gronie najlepszych kandydatek/kandydatów

TERMINY I MIEJSCE SKŁADANIA DOKUMENTÓW

- Dokumenty należy złożyć do:
- Decyduje data: wpływu oferty do urzędu
- Miejsce składania dokumentów:
Zachęcamy do skorzystania z aplikowania online ale dopuszczamy również tradycyjną/papierową formę składania aplikacji. Dokumenty można wówczas przynieść lub wysłać na adres:
- z dopiskiem na aplikacji:

Kancelaria czynna w godz. 8.15-16.15

APLIKUJ ONLINE KLIKAJĄC W LINK:

DANE OSOBOWE – KLAUZULA INFORMACYJNA

Administratorem Państwa danych osobowych jest(nazwa organu.

Administrator zbiera i przetwarza Państwa dane osobowe w celu przeprowadzenia postępowania rekrutacyjnego, w celu udziału w kolejnych naborach, w celach archiwizacyjnych oraz w celu ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń.

Podstawą prawną przetwarzania danych jest art. 6 ust. 1 lit a, c i f oraz art. 9 ust. 2 lit b RODO.

Pełna informacja dotycząca zasad przetwarzania Państwa danych osobowych w tym przysługujących Państwu uprawnień dostępna jest na stronie internetowej

INNE INFORMACJE:

W miesiącu poprzedzającym datę upublicznienia ogłoszenia wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w urzędzie, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób z niepełnosprawnością, nie wynosi co najmniej 6%.

Dodatkowe informacje, dotyczące ogłoszenia do pracy w, można znaleźć na stronie: lub uzyskać w zakresie merytorycznym pod nr tel., zaś w zakresie przebiegu procesu rekrutacyjnego pod nr

tel. Metody/techniki, które będą stosowane podczas naboru: weryfikacja formalna ofert, sprawdzian wiedzy/umiejętności/rozmowa kwalifikacyjna. Kandydaci zakwalifikowani zostaną poinformowani o kolejnych etapach naboru. Oferty odrzucone zostaną zniszczone komisyjnie po zakończeniu rekrutacji. Kandydaci proszeni są o podanie numeru telefonu i adresu poczty elektronicznej. Przed wysłaniem aplikacji prosimy o upewnienie się, że spełnienie wymagań formalnych jednoznacznie wynika z przesłanych dokumentów. Do udziału w naborze, zachęcamy również osoby z niepełnosprawnością, które spełniają wymagania określone w ogłoszeniu oraz po uwzględnieniu informacji dotyczących oferowanych warunków pracy. Nasz urząd jest pracodawcą równych szans i wszystkie aplikacje są rozpatrywane z równą uwagą.

Załącznik nr 16 - przykładowa SWZ na zakup usług

DOBRE PRZYKŁADY ZAMÓWIEŃ ZRÓWNOWAŻONYCH

Komponent społeczny:

- Wymagania dotyczące zapewnienia dostępności materiałów informacyjnych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami

ZAMAWIAJĄCY:

GMINA X

PRZEDMIOT ZAMÓWIENIA:

Przedmiotem zamówienia jest przeprowadzenie kampanii informacyjno-promocyjnej poświęconej promocji gminy

Realizacja przedmiotu zamówienia obejmuje wykonanie trzech Zadań:

Zadanie I - Produkcja spotów reklamowych, zakup czasu antenowego i emisja spotów w TV i radiu, zakup powierzchni reklamowej i publikacja artykułów w prasie (w wydaniach papierowych, elektronicznych oraz powiązanych z nimi portalach internetowych) w celu promocji Gminy;

Zadanie II - Internetowa kampania promująca gminę;

Zadanie III - Druk oraz dostawa materiałów promocyjno – informacyjnych na potrzeby gminy

WSPÓLNY SŁOWNIK ZAMÓWIEŃ (CPV)

79341100-7 Doradcze usługi reklamowe,

79342000-3 Usługi marketingowe,

79341000-6 Usługi reklamowe

79800000-2 Usługi drukowania i powiązane

79341400-0 Usługi prowadzenia kampanii reklamowych

TRYB

Przetarg nieograniczony

Załącznik nr 1 do SWZ

OPIS PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA:

(...)

3. UWAGI DO ZAMÓWIENIA

(...)

3.4 Przygotowane przez Wykonawcę materiały informacyjne muszą uwzględniać dostęp dla osób z niepełnosprawnościami.

- i. materiały wideo powinny zawierać:
 - a) napisy rozszerzone, które obok dialogów będą zawierać wszystkie inne informacje niezbędne do zrozumienia akcji (np.: muzyka w tle, śmiech itd.); napisy są przeznaczone dla osób z dysfunkcjami narządu słuchu;
 - b) dokument tekstowy, który zawiera pełną transkrypcję dźwięku i obrazu; jest on przeznaczony dla osób z dysfunkcjami narządu wzroku i słuchu.
- ii. materiały drukowane lub pisane w wersji elektronicznej, a także materiały na media społecznościowe powinny być sporządzone zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego, tj. w sposób ułatwiający korzystanie wszystkim, w tym osobom z różnymi rodzajami niepełnosprawności (np. dysfunkcjami narządu wzroku, słuchu i ruchu).
W szczególności chodzi o:
 - a) zaprojektowanie odpowiedniej struktury tekstu, czyli stosowanie możliwie często tytułów, akapitów i śródtytułów w tekście ułatwiających osobom z niepełnosprawnościami poruszanie się po nim (w tym stosowanie jednolitej i jasnej hierarchii nagłówków, np. tytuł artykułu: nagłówek poziom 1, akapit – nagłówek poziom 2, węższy fragment treści – nagłówek poziom 3);
 - b) stosowanie czcionek bezszeryfowych, gładkich, bez ozdobników, z odpowiednimi przestrzeniami między każdą literą, bez cieniowania i bez szarości, unikanie kursywy;
 - c) stosowanie prawidłowego kontrastu między tekstem a tłem (np. czarny tekst na białym tle dla tekstu podstawowego, dla nagłówków ewentualnie kolory o dużym kontraście) z dużymi i widocznymi znakami interpunkcyjnymi; kontrast minimalny powinien być zachowany na poziomie od 4,5 do 1 (logotypy nie muszą spełniać tego standardu);
 - d) czytelność czcionki: czcionka powinna być możliwie jak największa; ale należy to dostosować do koniecznej do

umieszczenia na stronie liczby znaków, nagłówki powinny być większe od tekstu podstawowego o co najmniej 2 pkt;

- e) w przypadku wydania elektronicznego konieczne jest stosowanie opisów alternatywnych dla wykresów, schematów, zdjęć, tabel itp. (czyli opisanie tego co znajduje się na zdjęciu, wykresie lub grafice);
- f) używanie prostych słów i zdań (unikanie języka fachowego, hermetycznego);
- g) unikanie: nadmiernego formatowania tekstu (tekst pozostawiamy wyjustowany do lewej strony, jeżeli to możliwe to najlepiej w jednej kolumnie), dzielenia wyrazów, czysto ozdobnych elementów graficznych oraz stosowania w ich miejsce prostych grafik informacyjnych, wcięć w akapicie (możemy go zastąpić odstępem), różnego kroju czcionki dla różnych elementów layoutu strony i treści podstawowych;

Załącznik nr 17 - wytyczne do tworzenia SWZ

Zgodnie z art. 100 ust. 1 i 6 ustawy PZP w przypadku zamówień przeznaczonych do użytku osób fizycznych, w tym pracowników zamawiającego, zamawiający zobowiązany jest opisać przedmiot zamówienia w sposób uwzględniający wymagania w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych lub projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników. W przypadku gdy wymagania te wynikają z aktu prawa Unii Europejskiej, przedmiot zamówienia, w zakresie projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników, opisuje się przez odesłanie do tego aktu.

Wskazane poniżej rozwiązania stanowią jedynie przykładowy otwarty katalog wymagań. Szczegółowe rozwiązania zawsze zależą od specyfiki poszczególnych projektów i zamówień. Warto jednak przygotowując opis przedmiotu zamówienia zastanowić się nad poniższymi propozycjami.

1. Osoby niesłyszące:

- tablice informacyjne,
- wskazówki w języku symbolicznym/obrazkowym,
- informacje na ekranach wideo itp.,
- informacje w postaci wideotekstu.

2. Osoby słabosłyszące:

- pętla indukcyjna stała,
- pętla indukcyjna stała oznaczona,
- tablice informacyjne,
- wskazówki w języku symbolicznym/obrazkowym,
- informacje na ekranach wideo itp.,
- informacje w postaci wideotekstu,
- filmy wideo/informacje z napisami w języku polskim,
- pomoce techniczne dla osób niedosłyszących (np. wzmacniacze dźwięku, słuchawki itp.),
- świetlny system alarmowy/system powiadamiania,
- informacja tekstowa.

3. Osoby niewidome:

- informacja głosowa,

- elementy sterujące (hamulce bezpieczeństwa itp.) opisane w sposób właściwy z punktu widzenia osób z niepełnosprawnością wzroku,
- elementy konstrukcyjne (uchwyty itp.) na odpowiedniej wysokości,
- schody i podjazd zabezpieczone na wysokości głowy,
- przyciski wypukłe wyczuwalne dotykiem,
- pola przycisków w alfabecie Braille'a,
- akustyczne potwierdzenie alarmu,
- panel dotykowy w różnych urządzeniach,
- wejście wystarczająco oświetlone,
- odmienna faktura i kolorystyka nawierzchni jako system orientacji.

4. Osoby słabowidzące:

- wskazówki w piśmie Braille'a,
- wskazówki akustyczne / zapowiedzi,
- informacje nagrane na nośniki dźwięku,
- krawędzie wejść oznaczone kontrastowo,
- elementy bezpieczeństwa (np. alarm ppoż, hamulce bezpieczeństwa itp.) opisane w sposób właściwy z punktu widzenia osób niepełnosprawnych wzrokowo,
- elementy konstrukcyjne urządzenia (uchwyty itp.) kontrastowe w stosunku do reszty wnętrza pojazdu,
- elementy konstrukcyjne (uchwyty itp.) na odpowiedniej wysokości,
- urządzenia samoobsługowe (kasowniki, biletomaty, itp.) dostosowane do osób niewidomych i słabowidzących,
- przyciski oznaczone kontrastowo,
- akustyczne potwierdzenie alarmu.

5. Osoby mające problemy z poruszaniem się

- przyciski na wysokości maksimum 120 cm,
- szerokość drzwi min. 90 cm w każdym pojeździe,
- liczba stopni – 0
- elementy sterujące (ppoż, hamulce bezpieczeństwa itp.) na wysokości maks. 140 cm
- urządzenia samoobsługowe na wysokości maks. 140 cm
- wyznaczone miejsce dla osób poruszających się na wózkach
- wolna powierzchnia poruszania się w min. 90 cm na 120 cm.

Od razu trzeba zaznaczyć, że wszystkie wskazane rozwiązania należy każdorazowo sprawdzać, gdyż dostępności nie da się osiągnąć raz na zawsze. Technika idzie do przodu a za nią możliwe dostosowanie rozwiązania zapewniającego dostępność. Ponadto, zmieniają się także przepisy i wytyczne.

Zamawiający może określić w opisie przedmiotu zamówienia wymagania związane z realizacją zamówienia, które mogą obejmować aspekty gospodarcze, środowiskowe, społeczne, związane z innowacyjnością lub zatrudnieniem, w szczególności dotyczące zatrudnienia:

1. bezrobotnych w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
2. młodocianych, o których mowa w przepisach prawa pracy, w celu przygotowania zawodowego;
3. osób niepełnosprawnych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
4. innych osób niż określone w pkt 1, 2 lub 3, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym lub we właściwych przepisach państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego;

W przypadku zamówień przeznaczonych do użytku osób fizycznych, w tym pracowników zamawiającego, opis przedmiotu zamówienia sporządza się z uwzględnieniem wymagań w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych lub projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników.

W przypadku gdy wymagania, o których mowa w ust. 5, wynikają z aktu prawa Unii Europejskiej, przedmiot zamówienia, w zakresie projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników, opisuje się przez odesłanie do tego.

Załącznik nr 18 - wytyczne do regulaminu naboru na wolne stanowisko urzędnicze

Ogłoszenie o naborze kandydata powinno zawierać:

- nazwę i adres jednostki,
- określenie stanowiska urzędniczego,
- określenie wymagań związanych ze stanowiskiem urzędniczym zgodnie z opisem danego stanowiska, ze wskazaniem, które z nich są niezbędne, a które z nich są dodatkowe,
- wskazanie zakresu zadań wykonywanych na stanowisku urzędniczym,
- informację o warunkach pracy na danym stanowisku oraz o dostępności urzędu,
- informację, czy w miesiącu poprzedzającym datę upublicznienia ogłoszenia wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w jednostce, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, wynosi co najmniej 6%,
- wskazanie wymaganych dokumentów,
- wskazanie wymaganych oświadczeń,
- wskazanie wypełnienia formularza zgłoszeniowego kandydata na wolne stanowisko urzędnicze (zał. nr 1 do procedury naboru),
- określenie terminu i miejsca składania dokumentów, w tym również w formie elektronicznej (termin do składania dokumentów określony w ogłoszeniu o naborze, nie może być krótszy niż 10 dni od dnia opublikowania tego ogłoszenia w Biuletynie Informacji Publicznej),
- kandydat, który zamierza skorzystać z uprawnień, o których mowa w art. 13a ust.2 ustawy o pracownikach samorządowych, jest obowiązany do złożenia wraz z dokumentami kopii dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność.

Miejscem publikacji ogłoszenia jest Biuletyn Informacji Publicznej i tablica ogłoszeń znajdująca się w budynku urzędu.

Ogłoszenia przekazywane są również do Powiatowego Urzędu Pracy i komórki organizacyjnej Starostwa zajmującej się organizacjami pozarządowymi, która przekaże je do organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Zawiadamia się kandydatów o terminie i miejscu oraz technikach lub metodzie prowadzonej rekrutacji. W przypadku otrzymania aplikacji kandydata z niepełnosprawnościami, wszystkie elementy rekrutacji (rozmowa kwalifikacyjna, ankieta, test lub inne opracowanie) są dostosowane do potrzeb i uzgodnione z kandydatem.

Jeżeli w miesiącu poprzedzającym datę upublicznienia ogłoszenia o naborze wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami jest w Starostwie niższy niż 6%, pierwszeństwo w zatrudnieniu na stanowiskach urzędniczych, z wyłączeniem kierowniczych stanowisk urzędniczych, przysługuje osobie z niepełnosprawnościami o ile znajduje się w gronie najlepszych kandydatów.

Urząd x jest pracodawcą równych szans i wszystkie kandydaty rozpatrywane są bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, orientację seksualną czy też jakąkolwiek cechę prawnie chronioną.

Załącznik nr 19 - wykaz aktów prawnych związanych z zatrudnieniem

Najważniejsze akty prawne regulujące w Polsce zatrudnienie z osób z niepełnosprawnością.

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
- Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych.
- Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
- Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy
- Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania

Załącznik nr 20 - dobre praktyki związane z zatrudnieniem

Przykłady dobrych praktyk z zakresu zatrudniania osób z niepełnosprawnościami w jednostkach samorządu terytorialnego (opracowano w ramach projektu pilotażowego Samorząd bez barier).

Dobra praktyka nr 1

W Urzędzie Miejskim w Koninie na koniec kwietnia 2020 roku zatrudnione były 44 osoby posiadające orzeczenia o niepełnosprawności, co stanowi ok. 12% wszystkich zatrudnionych. Otwartość na zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami oraz równe traktowanie wszystkich w procesie zatrudniania w Urzędzie Miejskim w Koninie oraz dbałość o poprawę warunków życia mieszkańców z niepełnosprawnościami przejawia się w następujących działaniach:

1. Osiągnięcie dwukrotności minimalnego wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, który daje uprawnienie do zwolnienia z wpłat na PFRON;
2. Zatrudnienie w ciągu ostatnich kilku lat 8 osób z orzeczonym stopniem niepełnosprawności;
3. Utworzenie w latach 90-tych i utrzymywanie nadal Monitoringu Miejskiego w Strukturach Straży Miejskiej w Koninie, gdzie zatrudnionych jest 7 osób z niepełnosprawnościami głównie ruchowymi;
4. Przykłady przeniesień pracowników na inne stanowisko dostosowane do ich potrzeb po przebytej chorobie i uzyskaniu stopnia niepełnosprawności, bez zwolnień pracowników (w ciągu ostatnich kilku lat 2 przypadki);
5. Pozyskanie środków z PFRON na dofinansowanie stanowisk pracy w ramach programu „Stabilne zatrudnienie” w roku 2018, konsekwencją czego jest nadal zatrudnianie jednej osoby z niepełnosprawnością;
6. Przeprowadzenie szkoleń dla pracowników:
 - w roku 2012 przeszkolono 30 pracowników w temacie „Asystent języka migowego”
 - jeden pracownik poprzez szkolenia w latach: 2013, 2014, 2017, 2018 uzyskał uprawnienia tłumacza migowego
 - w roku 2019 przeszkolono 25 pracowników w temacie „Świat dotyku i dźwięku obsługa osób niedowidzących i niewidomych”.

7. W 2017 roku utworzenie w urzędzie nowego stanowiska pracy, tj. Oficera Dostępności, od marca 2020 r. stanowisko to zostało przekształcone w Koordynatora ds. dostępności, którego zadaniem jest m.in.
 - wdrożenie projektowania uniwersalnego;
 - ocena zgodności przyjętych rozwiązań z obowiązującymi *Standardami i Wytycznymi*;
 - szczegółowa ocena rozwiązań technicznych stosowanych tak w przestrzeni publicznej, jak i we wnętrzach obiektów.
8. W 2017 roku Urząd Miejski w Koninie wprowadził do obiegu prawnego „Standardy Dostępności dla miasta Konina v. 2017” oraz „Wytyczne projektowania bez barier”, które w znaczący sposób przyczyniają się do poprawy infrastruktury, szczególnie w zakresie dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością,
9. Utworzenie w strukturach urzędu, jako jeden z wydziałów w 2014 roku Centrum Organizacji Pozarządowych z zadaniami w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz w zakresie współpracy z osobami z niepełnosprawnościami.

Dobra praktyka nr 2

Miasto Lublin:

Dzięki realizacji polityki kadrowej przyjaznej dla osób z niepełnosprawnościami umożliwiającej równy dostęp do zatrudnienia, wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w Urzędzie Miasta Lublin w ciągu ostatnich lat wzrósł z poziomu 2,56% ogółu zatrudnionych w roku 2006 do poziomu 8,1% ogółu zatrudnionych w roku 2019 (według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku). Poziom zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami wzrósł także w jednostkach podległych: Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie 7,19%, Zarządzie Transportu Miejskiego 4,46% oraz Miejskim Urzędzie Pracy 9,04%.

Jednym z działań zwiększających zatrudnienie OzN w Urzędzie Miasta oraz jednostkach podległych było wykorzystywanie funduszy zewnętrznych:

- Od maja 2008 roku Miasto rozpoczęło realizację Programu PFRON „Ośrodki Informacji dla osób niepełnosprawnych”. W ramach tego Programu zostały zatrudnione w Urzędzie 2 osoby z niepełnosprawnościami. Miasto uczestniczyło w dwóch edycjach tego Programu do końca 2010 roku. Od roku 2011 Ośrodek funkcjonuje w pełni finansowany ze środków Miasta, zaś osoby zatrudnione w ramach Programu nadal są pracownikami Urzędu i brały czynny udział

zarówno w fazie przygotowania kolejnych projektów, jak też w ich realizacji.

- W latach 2010 - 2012 od 1 lutego 2010 r. realizowany był projekt „Sprawni w pracy w Urzędzie Miasta Lublin”, dofinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego, dzięki któremu utworzonych zostało 10 etatów dla osób z niepełnosprawnościami (9 etatów w Centrum Monitoringu Wizyjnego oraz 1 etat w Biurze ds. Osób Niepełnosprawnych. Uczestnicy projektu objęci zostali wsparciem psychologicznym udzielanym przez psychologa z doświadczeniem w pracy z OzN. Ponieważ zatrudnione w Projekcie osoby doskonale się sprawdziły, Miasto podjęło decyzje o pozyskaniu kolejnych pracowników z niepełnosprawnościami i utworzeniu dla nich kolejnych stanowisk.
- W okresie od kwietnia 2013 do czerwca 2014 realizowano projekt "Przez staż i pracę do aktywności i samodzielności", w którym uczestnicy skorzystali z kompleksowego wsparcia - doradztwo zawodowe oraz poradnictwo psychologiczne. Dla 8 osób zorganizowano 6. - miesięczny staż zawodowy, 13 osób zostało zatrudnionych na okres 12 miesięcy w ramach subsydiowanego zatrudnienia (10 osób w Wydziale Bezpieczeństwa Mieszkańców i Zarządzania Kryzysowego – Centrum Monitoringu Wizyjnego oraz 3 osoby w Biurze ds. Osób Niepełnosprawnych). Dla osób zatrudnionych w ramach projektu zostało zorganizowane szkolenie z zakresu funkcjonowania administracji samorządowej. W zdecydowanej większości uczestnicy, pomimo upływu tego okresu nadal pracują na stworzonych stanowiskach pracy. Pozytywne doświadczenia wynikające z zatrudnienia osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności w Urzędzie, przyczyniły się do dalszego zwiększenia zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami. To samo dotyczy jednostek podległych.

Załącznik nr 21 - przydatne linki z informacjami dotyczącymi zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami:

Przydatne linki z informacjami dotyczącymi zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami:

- Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych www.niepelnosprawni.gov.pl
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych www.prfon.org.pl
- Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej <https://www.gov.pl/web/rodzina/osoby-niepelnosprawne>
- Polska Organizacja Pracodawców Osób Niepełnosprawnych www.poPON.pl
- Ogólnopolska Baza Pracodawców Osób Niepełnosprawnych www.obPON.org
- Polskie Forum Osób Niepełnosprawnych www.pfon.org
- Centrum Informacyjno-Konsultacyjne Służb Zatrudnienia www.zielonalinia.gov.pl
- Fundacja Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych www.fazon.pl
- Fundacja Aktywizacja www.aktywizacja.org.pl

Załącznik nr 22 - zatrudnienie krok po kroku

Aby proces rekrutacji zakończył się sukcesem i nowozatrudniony pracownik mógł z powodzeniem wykonywać swoją pracę należy zadbać o kilka ważnych elementów na poszczególnych etapach:

Krok 1.

Dobrze przygotowana oferta pracy oraz informacja o naborze.

Osoby z niepełnosprawnością mają niższe poczucie bezpieczeństwa, wynikające z barier w codziennym funkcjonowaniu. Warto zatem dołożyć wszelkich starań, aby je zwiększyć w ich miejscu pracy. Co się składa na poczucie bezpieczeństwa? Między innymi swoboda przemieszczania się, komunikacji, dostęp do informacji, jasne reguły. Jeżeli ogłoszenie będzie zawierało szczegółowe i konkretne informacje OzN będzie łatwiej podjąć świadomą decyzję o przystąpieniu do procesu rekrutacji.

Należy pamiętać, że zapisy Ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych wskazują wprost jakie treści powinny się znaleźć w ogłoszeniu o naborze. Co ważne poza informacjami o warunkach pracy na danym stanowisku, musi się w takim ogłoszeniu znaleźć informacja czy wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych, w rozumieniu przepisów Ustawy o rehabilitacji, w miesiącu poprzedzającym datę upublicznienia ogłoszenia wynosił co najmniej 6%. Jest to istotna informacja dla osób zainteresowanych, ponieważ wskazuje czy w prowadzonym naborze obowiązuje zasada pierwszeństwa dla OzN.

Oferta pracy w urzędzie powinna zawierać:

- informacje na temat wymagań związanych ze stanowiskiem pracy zgodnie z opisem danego stanowiska. Należy wskazać, które z wymagań są niezbędne, a które dodatkowe;
- jasno określony zakres zadań na oferowanym stanowisku;
- informacje na temat trybu i formy pracy (np. praca zmianowa, wyjazdy służbowe, czasowe spiętrzenie zadań, telepraca);
- informacje na temat warunków psychospołecznych (np. liczba pracowników, struktura, zarządzanie);
- informacje na temat dostępności. W tym aspekcie warto powiadomić potencjalnych kandydatów do pracy o tym, czy i w jaki sposób miejsce pracy jest dostępne dla osób z niepełnosprawnościami, a więc nie tylko zawrzeć deklarację o dostępności architektonicznej czy komunikacyjnej,

ale wskazać konkretne rozwiązania, np. budynek w pełni dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchu, w miejscu pracy jest winda, w miejscu pracy jest 1 dostępna toaleta na 1. piętrze, pracodawca zapewnia tłumacza języka migowego, pracodawca zapewnia asystenta OzN, w miejscu pracy jest pętla indukcyjna, pracodawca ma umowę na świadczenie usługi Wideotłumacza itp.;

- informacje o etapach procesu rekrutacji oraz wymaganych dokumentach, formie, terminie i miejscu składania aplikacji oraz osobie do kontaktu;
- ogłoszenie musi zawierać informacje, o obowiązku złożenia wraz z innymi wymaganymi dokumentami kopii dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność, jeśli kandydat zamierza skorzystać z uprawnienia do pierwszeństwa w zatrudnieniu;
- informacja, o tym, że istnieje możliwość dostosowania poszczególnych etapów rekrutacji do potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami (głuchych, z dysfunkcją wzroku itp.). Można w ogłoszeniu umieścić taki komunikat: „Jesteśmy instytucją dostępną dla wszystkich, jeżeli potrzebujesz usprawnień podczas procesu aplikacji lub rozmowy rekrutacyjnej, to skontaktuj się z nami pod wskazanym w ogłoszeniu adres e-mail lub numer telefonu”);
- informacje dodatkowe przedstawiające konkretne zyski i benefity dla pracownika z niepełnosprawnością wynikające z zatrudnienia w urzędzie, np. informacja o formie zatrudnienia i jej stabilności, o wymiarze przysługującego urlopu, o zwrocie kosztów za szkolenia, o dostępie do świadczeń w kontekście zatrudnienia.

Należy również:

- zadbać, aby ogłoszenie było tak samo dostępne dla osób z różnymi niepełnosprawnościami zatem jego tekst należy przygotować w języku prostym, zaś na stronie internetowej w formatach, które spełniają obowiązujące standardy dostępności cyfrowej;
- zadbać o to, aby ogłoszenie, jeśli jest już dostępne, trafiło do potencjalnych kandydatów z niepełnosprawnością. W tym celu warto korzystać ze współpracy z organizacjami pozarządowymi i instytucjami zajmującymi się wsparciem społecznym i zawodowym OzN oraz upowszechnić ofertę w Powiatowym Urzędzie Pracy.

Dobłą praktyką jest także umieszczenie w ofercie formuły zwracającej się wprost do OzN która może dodatkowo zmobilizować je do kandydowania do pracy w urzędzie np. „Zachęcamy do aplikowania osoby

z niepełnosprawnościami”, „Jesteśmy instytucją dostępną dla osób z niepełnosprawnościami – zapraszamy na rekrutację”. Jeżeli instytucja zatrudnia już OzN, to również warto umieścić taką informację w ogłoszeniu. Przypominamy, że informacje o naborze muszą również zostać upublicznione w jednostce samorządowej prowadzącej nabór w Biuletynie Informacji Publicznej („BIP”) i na tablicy informacyjnej tej jednostki (art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych). Jak już zostało to napisane wcześniej, także w tym przypadku ogłoszenie musi spełniać zasady dostępności cyfrowej.

Krok 2.

Skuteczna rekrutacja/pozyskiwanie kandydatów

Odpowiednio przygotowane ogłoszenie, różne kanały dystrybucji informacji o naborze mogą się okazać niewystarczające do znalezienia odpowiednich kandydatów wśród OzN, które na co dzień doświadczają wielu barier i trudności oddalających je od rynku pracy. Warto zatem nawiązać współpracę z agencjami zatrudnienia prowadzonymi przez podmioty doświadczone w pośrednictwie pracy dla osób z niepełnosprawnościami albo bezpośrednio z trenerami i pośrednikami pracy z takim doświadczeniem. Organizacje i agencje świadczące tego rodzaju usługi to m. in.:

Fundacja Aktywizacja www.aktywizacja.org.pl ;

Fundacja Aktywizacji Osób Niepełnosprawnych www.fazon.pl;

Platforma Integracji Osób Niepełnosprawnych PI-ON <http://pi-on.pl> ;

Ogólnopolska Baza Pracodawców Osób Niepełnosprawnych

<https://rekrutacja.obpon.pl> ;

Większość z nich dysponuje swoimi platformami z wyszukiwarkami ofert pracy dla OzN np.:

<https://sprawniwpracy.com>

<https://popon.pl/oferty-pracy/>

Również komercyjne agencje zatrudnienia prowadzą takie usługi np. agencja zatrudnienia Job Impulse <https://takpelnosprawni.pl>.

Skorzystanie z tego rodzaju rozwiązań zdecydowanie przyspiesza proces rekrutacji i zwiększa szansę na znalezienie odpowiedniego pracownika.

Krok 3.

Składanie ofert przez kandydatów i weryfikacja spełniania przez nich wymogów zawartych w ogłoszeniu.

Na tym etapie warto zadbać o możliwość składania przez OzN dokumentów aplikacyjnych w co najmniej kilku dogodnych formach, czyli nie tylko osobiście, ale też drogą elektroniczną czy pocztą tradycyjną. Miejsce, gdzie należy dostarczyć dokumenty powinno być dostępne, a osoba odpowiedzialna za ich odbiór powinna udzielić kandydatom wszelkiej pomocy i informacji odnośnie wymaganej dokumentacji, stanowiska, na które aplikują oraz przebiegu procesu rekrutacji.

Jeżeli kandydat przeszedł pomyślnie weryfikację dokumentów i wymagań formalnych powinien otrzymać informację o kolejnym etapie rekrutacji. Najczęściej przekazuje się taką informację telefonicznie, w przypadku OzN warto uwzględnić też inną formę kontaktu np. przez SMS lub e-mail. Z informacji o kolejnym etapie rekrutacji kandydat powinien się dowiedzieć przede wszystkim tego, kiedy się on odbędzie (miejsce, data, godzina) oraz tego na czym będzie polegał, czy będą to testy sprawdzające wiedzę czy rozmowa kwalifikacyjna. Z reguły kandydat jest informowany tylko o miejscu i czasie kolejnego etapu, wówczas może dopytać osobę, która udziela mu informacji, o to na czym dokładnie dany etap będzie polegał (np. czy test będzie otwarty, czy zamknięty, z ilu pytań mniej więcej będzie się składał). Takie informacje pozwolą kandydatowi na lepsze przygotowanie się do tego etapu naboru.

Krok 4

Sprawdzenie wiedzy, kompetencji i umiejętności kandydatów

Kolejny etap rekrutacji powinien polegać na weryfikacji umiejętności i wiedzy kandydata na tematy dotyczące stanowiska, o które dana osoba się ubiega. Ta część naboru realizowana jest zazwyczaj w zależności od stanowiska, na które odbywa się rekrutacja w formie: testu wiedzy, testu praktycznego i rozmowy kwalifikacyjnej.

Ta ostatnia forma realizacji naboru jest najmniej formalna i wybór kandydata tylko podstawie samej rozmowy kwalifikacyjnej i przedstawionych dokumentów może budzić wątpliwości, zatem powinien on odbywać się według ściśle określonych kryteriów np. scenariusz rozmowy, wystandaryzowana karta oceny kandydata itp.

Warto do takiego spotkania przygotować się wcześniej i tak, jak już to zostało zaznaczone w Kroku 1, dać kandydatowi z niepełnosprawnością możliwość

uprzedniego poinformowania o szczególnych potrzebach związanych z rekrutacją.

To po stronie rekrutera który reprezentuje pracodawcę spoczywa obowiązek dowiedzenia się czy kandydat ma jakieś wymagania odnośnie usprawnień, których należy dopełnić, aby proces rekrutacji był dostępny (np. tłumacz j. migowego, forma dokumentów egzaminacyjnych).

Uwaga, jeżeli w trakcie spotkania wykorzystujesz dodatkowe materiały (np. testy sprawdzające wiedzę, formularze zadań, materiały drukowane), powinny one być dostosowane do konkretnej niepełnosprawności (np. osób z niepełnosprawnością wzrokową) w takiej sytuacji:

- zrezygnuj z tła, wzorów, grafiki;
- wydrukuj dokument w powiększonej czcionce;
- używaj czcionek bezszeryfowych (Arial, Tahoma, Calibri);
- tekst pozostaw wyrównany do lewej strony;
- dokumenty w wersji elektronicznej zapisz w otwartym formacie (.doc, .pdf, .rtf);
- zdjęcia, tabele, wykresy powinny być dokładnie opisane i zawierać tzw. tekst alternatywny;
- dokumenty w formie skanu (nie dostępne dla czytników, którymi posługują się osoby niewidome) powinny zawierać dołączony plik tekstowy z pełną treścią zeskanowanego dokumentu.

Poza zapewnianą dostępność organizacją miejsca, w którym odbędzie się spotkanie, warto odpowiednio przeszkolić osoby prowadzące rozmowę rekrutacyjną (aspekty prawne zatrudnienia OzN, savoir vivre wobec OzN), opracować wystandaryzowane kwestionariusze takiej rozmowy, czyli zadbać o to, by kandydaci czuli się komfortowo i byli równo traktowani. Badania prowadzone na potrzeby wspomnianego już w niniejszym poradniku raportu NIK mówią o tym, że „w trakcie rozmów kwalifikacyjnych OzN czują postawę uprzedzenia (pojawiają się zachowania niekulturalne ze strony rekruterów), bądź przedmiotem dyskusji staje się niepełnosprawność zamiast kompetencji, które posiada kandydat. Pojawiają się też zachowania nieetyczne. Mianowicie, pomimo posiadanych, wysokich lub najlepszych kompetencji zawodowych wśród wszystkich kandydatów, niepełnosprawność traktowana jest jako czynnik, który dyskredytuje w obliczu możliwości zatrudnienia osób pełnosprawnych, które są znane pracodawcom – tzw. ‘kumoterstwo’”.

Trzeba mieć również na uwadze fakt, że rozmowa o pracę jest sytuacją stresującą dla większości osób, tym bardziej może być stresująca dla OzN, które na co dzień doświadczają trudności wykluczających je z uczestnictwa w różnych obszarach życia i z tego powodu mogą, choć nie muszą, mieć mniejszą umiejętność autoprezentacji czy mniejsze doświadczenie zawodowe. Podobnie może być również w przypadku egzaminu sprawdzającego poziom wiedzy może wystąpić reakcja stresu. Dobrze jest zatem zarezerwować więcej czasu na rozmowę z kandydatami i zadbać o atmosferę sprzyjającą efektywnej komunikacji.

Krok 5.

Wybór najlepszych kandydatów i prawo pierwszeństwa w zatrudnieniu.

Na tym etapie szczególnie ważne jest przygotowanie odpowiednich formalnych procedur, zasad i dokumentów potrzebnych do prawidłowej organizacji i przebiegu tej części rekrutacji (przykłady kwestii, które trzeba uwzględnić w tych procedurach znajdują się w załączniku nr 14 opisującym przegląd procedur w urzędzie) oraz powołanie organów i osób posiadających stosowną wiedzę i kompetencje w tym zakresie, które będą tworzyły gremia decydujące o zatrudnieniu kandydata.

W jednostkach samorządowych pierwszeństwo zatrudnienia ma osoba z niepełnosprawnością, jeżeli spełnione zostaną dwa warunki:

- OzN znajdzie się w gronie pięciu najlepszych osób wyłonionych w wyniku naboru na stanowisko urzędnicze (z wyłączeniem stanowisk kierowniczych). Kandydaci muszą spełniać niezbędne wymagania oraz w największym stopniu wymagania dodatkowe, które powinny być przedstawione dyrektorowi generalnemu urzędu lub kierownikowi jednostki celem zatrudnienia wybranego kandydata;
- wskaźnik zatrudnienia OzN w miesiącu poprzedzającym datę upublicznienia ogłoszenia o naborze w danym urzędzie jest niższy niż 6%.

Należy pamiętać o tym, że z przeprowadzonego naboru komisje rekrutacyjne są zobligowane prawem do sporządzenia odpowiednich protokołów (art. 14 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 Ustawy o pracownikach samorządowych), które dokumentują przebieg procesu rekrutacji.

Pomimo ustawowego obowiązku upowszechniania przez umieszczenie na tablicy informacyjnej w danej jednostce i opublikowanie w BIP wyników przeprowadzonego naboru (art. 15 ust. 1 i 2 wspomnianej ustawy) rekomendowane jest udzielanie wszystkim aplikującym, którzy nie zostali

przyjęci wyczerpującej i rzetelnej informacji zwrotnej, będzie to dla kandydata cenna wskazówka w jakich obszarach powinien uzupełnić swoją wiedzę czy umiejętności, dzięki czemu być może w przyszłości zdecyduje się raz jeszcze wziąć udział w rekrutacji i będzie miał szansę się lepiej przygotować.

Jednocześnie takie rozwiązanie pokaże, że polityka zatrudnieniowa i proces naboru w urzędzie prowadzone są sprawiedliwie i transparentnie. Uzasadnienie wyboru kandydata powinno również wyczerpująco i zrozumiale rozwiewać wszelkie wątpliwości związane z wyborem danej osoby.

Rozwiązaniem wartym przemyślenia jest również wprowadzenie monitoringu i analizy skarg na proces rekrutacji zgłaszanych przez osoby z niepełnosprawnościami. Pozwoli to na wprowadzenie usprawnień i zmian, które mogą doprowadzić do poprawy jakości rekrutacji, a w efekcie do zwiększenia liczby zatrudnionych OzN w urzędzie.

Krok 6. Zatrudnienie

Jeszcze przed formalnym rozpoczęciem pracy warto:

- stworzyć wraz z nowozatrudnionym pracownikiem indywidualny plan udogodnień w oparciu o racjonalne usprawnienia pozwalające na dostosowanie miejsca pracy do jego potrzeb tak, aby lepiej mógł wykorzystać swoje atuty i aby wyjść naprzeciw jego ograniczeniom. Może to być zatrudnienie asystenta OzN, zakup odpowiedniego sprzętu czy oprogramowania, ale również inne rozwiązania np. elastyczne godziny pracy czy zmiana organizacji pracy na stanowisku. To pracownik będzie wiedział najlepiej co w jego przypadku może zapewnić mu komfortową i bezpieczną pracę;
- powołać spośród zespołu osobę, która będzie pełniła rolę przewodnika i mentora pracownika z niepełnosprawnością na czas jego pełnego wdrożenia się w obowiązki i aklimatyzacji w środowisku pracy. Należy zwrócić uwagę, aby takie osoby były odpowiednio przeszkolone, zarówno w obszarze formalno-prawnym, jak i umiejętności miękkich.